1992
HALDUN TANER
ÖDÜLÜ

MAVİ YAYINLARI

YAVUZER ÇETİNKAYA

SAVAŞ VE DOĞUM

ÖYKÜLER

2. BASKI

YAVUZER ÇETİNKAYA

SAVAŞ VE DOĞUM

SİMAVİ YAYINLARI
ÖYKÜ DİZİSİ: 4

Kapak: Erkal Yavi

Simavi Yayınları
Cemal Nadir sok. No 7
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 527 15 02 - 526 60 58

Baskı:
Ercan Ofset
Tel: 541 58 58

ISBN 975-7408-06-9
1992

Yavuzer Çetinkaya

SAVAŞ VE DOĞUM

SİMAV YAYINLARI

Aileme,

"SAVAŞ VE DOĞUM"

Kızım savaştan nefret ediyordu. Dokuz yaşını doldurmamıştı daha. İki Ağustos sabahından başlayarak televizyonu işgal eden savaş haberleri, altı ay boyunca yıpratacaktı onu.

İlk günlerde Narlıdere'deydik. Güneş, çiçek ve yakamozlar vardı. İlk heyecanlar, dostluk ve yazdı yaşanan.

Ama haberlerde ölüm vardı. Demeçlerde savaş vardı. Savaşın kazançları konuşulacaktı hep. Kayıpları hiç. Ben dostlarıma savaş olmayacak diyordum. Çünkü savaş olmasın istiyordum. Çünkü kızım savaş olmasın istiyordu ve haklıydı. Hepimizden önce duymuştu tomurcuklanan göğsünün yanıbaşındaki yüreğinde, savaşın ölüm olduğunu. Sevgiyi tüm boyutlarıyla öğreneceği anı, savaş anında ölecek bebelerin, anaların, insanların yokolma anlarıyla paylaşmak istemiyordu.

Çok zor oldu onunla savaşı yaşamak. Okuluna, göğsümde "Savaşa Hayır" iğnemle gittiğimde, yazıyı okudu ve öptü beni. Biliyordum, ben "Savaşa Hayır" derken, kadife perdeli ve koltukları puflu salonlarda yapılan telefon konuşmalarıyla, her an satılabilirdik. Ama o kadar olumsuzluk arasında bile kızımın gül yaprağı öpücüğü, savaşa

direnmenin haklılığının somut kanıtıydı. Uydu bağlantılı telefon konuşmaları ya da televizyon görüntüleri ile, "bombardımanla rengârenk aydınlanan Bağdat gökyüzü" diye tanıtılan savaş, yakım, yıkım ve ölümdü aslında. Kızım beni öptüğünde doğumunu anımsadım.

Bir Avrupa başkentini ikiye bölen ırmağın neredeyse kıyısındaydı evimiz. İki oda bir hol bir mutfak, toplam yirmi bir metrekare. Karım gün sayıyor dokuz ay on gün üzerine. Kız olursa ismini bulmuşuz da çocuğun, erkek olursa önereceğimiz isim yasalara uyar mı diye bir kuşku var içimde. Üstelik yurtdışı temsilcilikleri daha duyarlı bu konularda.

Düşündüğümüz isim Tayga. Sibirya'nın Orta Asya ile sınır çizgisinde binlerce kilometre uzanan, her tür iklim koşuluna dirençli, iki metre boyunda sert ve kökleri denize uzanan ağaçların oluşturduğu bitki örtüsü. Kitaplıktan kitaplığa koşturuyorum bu sözcüğün Türkçe olduğunu kanıtlamak için. Nihayet, yaşadığımız ülkenin dilinin en yetkin sözlüğünde, Türk asıllı Rusça bir sözcük olduğunu buluyorum. Zaten biliyorum. O dilde bir sözcükte i'nin üzerinde iki nokta varsa, Ural-Altay dilinden olması gerek o sözcüğün. Altay'ın sonundaki y nasıl iki noktalı i ile betimleniyorsa Tayga'nın y'si de öyle. Bu sevinçle koşuyorum eve. İki metrekarelik mutfak girintisinde bulaşık yıkayan karıma muştuluyorum bulgumu.

O yorgun, yatmaya gidiyor. Ben tez çalışmamın başına oturuyorum. Soğuk bir ekim sonu gecesi. Elektrik kaloriferiyle ısınan bir ev. Ben, demin hol diye betimlenen taşlıkta çalışıyorum, daktilo sesi ve sigara dumanı rahatsız etmesin diye karımı. Bir yandan da kulaklıkla, radyomdan müzik dinliyorum.

Farkına varmıyorum kapının açıldığının. Karımı birden dikilmiş buluyorum karşımda. Yüzünde mutluluğun

en gizemlisi. Geliyor diyor. Saate bakıyorum. Sabahın biri. Pencereden bakıyorum. Bir. Bir artı bir. Neredeyse bir eksi bir. Çok sıradan bir sözcük ama duygumuzu tanımlayacak başkası yok ki. Şaşkınlık. Tamam diyorum. Sakin olalım filan falan. Bir taksi bulmak için evden çıkayım diyorum. Sen hazırlan. Her şey hazır zaten.

Çıkıyorum evden. Yakın bir arkadaşıma telefon ediyorum. Arabası var. Söz verdirmişti bana, gecenin ne saati olursa olsun ara diye. Memleketlim. Hemşerim. Arkadaşım. Karım onu bu saatte rahatsız etmek doğru olmaz demişti ama, bir taksiciden daha çok güveniyorum ona. Benim de, şaşkınlığımda güvenecek birine gereksinimim var. Bekliyorum.

On dakika sonra geliyor arkadaşım. Karım, gereksinimler ve ben biniyoruz arabasına. Karım mahçup onu bu saatte rahatsız ettik diye. Arkadaşım o anı paylaşıyor diye mutlu. Hastaneye gidiyoruz. Zaten her ay kontrole geldiğimiz için kayıtlıyız. Giriş yapılıyor. Gereksinimleri bir hemşire alıyor karımın elinden. Yarın öğleye doğru gelin beyefendi diyorlar bana. Ben de kalamaz mıyım diyorum. Doğuma girmek istediğimi söylemiştim onlara. Üstelik bir de kâğıt imzalamıştık başhekimle. Tamam diyorlar, ama eşiniz sancı çekerken sizi burada barındıramayız ki. Daha epey var önümüzde. Birlikte üretilen bir çocuğun sancısını paylaşmamak tuhaf geliyor o anda. Şimdi de, aslında.

Karımı hastaneye teslim edip soğuk ve yağmurlu güz caddelerine vuruyoruz kendimizi. Benim uykum yok ama arkadaşım işe gidecek beş saat sonra. Beni evin önüne bırakıyor ve yarın öğleden sonra geleceğini söyleyerek gidiyor. Eve girmeden önce yürüyorum biraz ırmağın kıyısında. Çocuğun, çocuğumun, çocuğumuzun doğacağını ilk öğrendiğimiz laboratuarın sokağına kadar. Ne de gü-

zel adı. İki Kiraz Sokağı.

Eve giriyorum usulca. Sanki çocuk uyuyor gibi. Evin gelecek doluluğu, boşluğunu büyütüyor. Yirmi bir metrekare yirmi bir yüz metrekare oluyor. Geçmişimi ve geleceğimi kapsayan. O gece, daha doğrusu sabah, bilmiyorum örneğin kızım olacağını ve kızım dokuz yaşındayken savaşa bu denli yaklaşacağını.

Bir içki içeyim diyorum. Özel günler için memleketten getirdiğim şişeyi açıp, bir bardağa koyayım ve üzerine kattığım su ile aklansın gelecek. Hayır. Ayık yaşamak gerek bu anı.

Elbisemle uzanıyorum yatağa. Tavanda çıplak bir ampul. Kalkıyorum. Çocuk için hazırladığımız beyaz kâğıt Japon abajuru geçiriyorum ampulün üzerine. Düş daha gerçek şimdi. Çocuk daha gerçek. Geliyor. Gelecek.

Ürperiyorum geleceği yaşamaktan. Kalkıyorum yataktan. Işığı söndürüyorum. Tekrar uzanıyorum. Irmağın kenarından geçen otomobillerin farları yalıyor odanın duvarlarını. Tavanını. Ben tavana bakıyorum. Düşünüyorum. Düşünmekten çok duyumsuyorum.

Tek başıma değilim artık. Yatakta yapayalnız tavana bakarken doğa yeni bir sorumluluk sunuyor. Daha önce istençli ya da istençsiz olarak üstlendiğim hiç bir sorumluluğa benzemeyen. Toplumsal, duygusal ya da yasal bağlamların ötesinde bir sorumluluk. Yoğun mu yoğun. Otuz üçüme değin verdiğim kararlarda görecelik noktası oluşturan uzak ya da yakın çevreme duyduğum bağımlılığa benzemeyen bir içiçelik. Kişiliğin iç dinamiklerinin her birinde ve kişiliğin bütününde yer alan somut bir olgu. Daha çocuk doğmadığından betimleyemediğim, tanımlayamadığım. Yüklenmekten vazgeçmeyeceğim.

O ana değin, geleceğe ilişkin aldığım tüm kararlar,

ışık hızıyla geçiyor beynimden. Çocuğuma sorumluluk, bir turnusol kâğıdı sanki. Kişiliğin bilinçli ya da bilinçaltı tüm katmanlarına inat, en belirleyici o. Uyar, uymaz. Olur, olmaz. Evet, hayır. Bu yeni boyut kesinlikle ürkütücü değil ama sarsalıyor beni.

Bu yaştan sonra öğrenebilecek miyim sorumlu yaşamayı? Doğa tutar elimizden diyorum. Kafa duygu birlikteliği ile çözüm buluruz bir sorun olursa. Karar anlarında seçtiğim doğrultuyu onunla paylaşıp paylaşamamak iyi bir ölçüt olabilir.

Paylaşmak tabii. En doğrusu o geliyor. Genelde doğru olan, özelde de doğrudur diyorum. Rahatlıyor içim. Çocuğumla sevgiyi paylaşmayı istiyorum. Bilmeyi. Öğrenmeyi. Ağız dolusu gülmeyi. Barışı. Kışı, yazı, baharı. Yaşamı yani.

Irmağın kıyısından geçen otomobillerin farları artık yalamıyor tavanı. Yakındaki ünlü katedralin çanları, sabah duasına çağırıyor insanları. Aydınlanmış ortalık. Güneş doğuyor. Bir gün.

BAHARA YAKIŞMAZ ÖLÜM

İzmir'in elli kilometre ötesinde şirin bir kasabadır Urla. İskelesi balıkçı yatağıdır. Denizi balıkların. Kışın sert bir rüzgârı vardır. Nemli ve dondurucu. Esti mi iliklerinizde duyarsınız soğuğu. O nedenle kışın çayhaneleri doludur. Sıcak bir çay içip oh demek isteyenlerle...

Bahar yaklaştı mı yine pek durmaz rüzgâr. Ama yavaş yavaş ısınır. Kırbaç gibi şaklamaz yüzünüzde. Şefkatli bir anne eli gibi okşar saçlarınızı. Yüzünüzü. Çiçekleri. Toprağı. Tohumlarını saçtığı çiçekler sereserpe uzanır yumuşak kıvrımlı tepelerde. Papatyalar ille de. Nazlı nazlı, kardeş kardeş, cıvıl cıvıl öterler sanki; sarı kafalarıyla. Beyaz, bembeyaz narin yaprakları, uçmak ister gibi pırpır ederler. Aralarında dolaşan koyunlara selâm verirler. Selâm alırlar. Koyunlar da dikkat ederler onları çiğnememek için. Burunları ile hafifçe kenara iterler papatyaları özür dileyerek. Aralarına sıkışmış bir tutam otu yemek için.

İşte ben de baharlardan bir bahar, bu manzarayı izliyordum bir öğle vakti. Her insana rasgelmeyecek çifte

denizli bir manzara. Önümde papatya denizi uçsuz bucaksız. Ardında masmavi Ege. Güzel deniz. Mavi deniz. Sonra deniz katlanıp gökyüzü oluyor ve masmavi sarıyordu beni. Dalmışım düşüncelere. Yakındaki çalılıktaki bir inilti ve bir hareketle kalkındım. Önce pek bir şey göremedim. Sonra üstü başı çalı diken olmuş bir koyun belirdi. Ayağa kalktı ama titrek bacakları. Hasta galiba dedim. Benim farkımda bile değildi. Sonra başını çalıya soktu koyun. Orada bulduğu plastik bir beyaz torbayı şöyle bir silkeledi. Sonra yalamaya başladı. İçimden bilgiç bilgiç, koyunlar tuz yalar ya, işte buldu bir tuz torbası yalıyor, diye geçiriyorum. Naylon torba kendi kendine büyüdü biraz. Rüzgâr şişirdi dedim. Sonra şöyle bir yükseldi. Rüzgâr uçurdu dedim. Sonra dört ayağı üzerinde durdu. Naylon beyaz torba. Yok artık bu rüzgârın marifetini aşıyor derken bir ses duydum inceden. Meeeeeeeeeee. Meeeeeeeeee. İyice kafam karıştı. Taa ki naylon torba sandığım yeni doğmuş kuzucuk, daha açılmamış süt mavisi gözlerinin süslediği başını, bana doğru çevirene kadar. Neden bilmem. Alkışladım koyunu. O da bana baktı. Gülümsedi. Gerçekten gülümsedi ve gururla yavrusunu yaladı papatyaların onlar için serdiği yatağın üzerine yatırarak. Ben de yavaşça usulca ayrıldım oradan bu doğum mucizesinin gizemini bozmadan.

Bir patikayı izleyerek tepelerden kasabaya doğru inmeye başladım. Tanık olduğum kuzunun dünyaya gelişinin verdiği sevinçle türküler çığırarak. Bağıra bağıra. Tabii bağırmaya uyuyan kuzucuktan uzaklaştıktan sonra başladım. Ne güzeldi bahar. Ne güzeldi yaşamak. Ne güzeldi. Önümsıra eşeğine odun yüklemiş bir amca gidiyordu. Hızla yanından geçerken merhaba amca dedim. Dişlerini göstererek güldü o da. Ben yoluma devam ettim. On-

lar arkadan tıngır mıngır geldiler.

Kasabanın girişine yaklaşmıştım artık. Kavak ağaçları, çitlembik ağaçları vardı yol kenarında. Küçük bir dere sessiz sessiz akıyordu. Pırıl pırıl taşlarını bıkmadan yıkayarak. Pırrr bir kuş kümesi kalktı derenin öte yanındaki çalılıktan, yayıldılar bir ağacın dallarına. Ötmeye başladılar. Baharın gelişini, kuzunun doğuşunu kutluyorlardı. Bir şenlikti doğa...

Birden az ötemden bir çocuk çıktı. On oniki yaşlarında. Beni görmedi. Ben durmuş kuşları dinliyordum. Elini cebine soktu. Bir sapan çıkardı. İçine bir taş koydu kocaman. Sapanın çatalını ağacın dallarında şakıyan kuşların en renklisine, en güzeline çevirdi. Lastiği gerdi. Dilim tutulmuştu sanki. Bağıramıyordum. Bir şeyler yapmanı gerekiyordu. Aklıma fotoğraf makinem geldi. Fotoğraf makinemle zamanı durdurabilir, taşın kuşun beynini dağıtmasını önleyebilir miydim? Ben fotoğraf makinemin düğmesine bastım. Çocuk taşı attı. Zaman durmadı. Kuş düştü. İçimde bir şey koptu.

Çocuk koştu gitti çalıların arasına. Sonra ortaya çıktı. Elinde hareketsiz yatan rengârenk bir tüy yığınıyla. Bana yengi kazanan bir kumandan edasıyla baktı. Ben orada duruyordum. Yenilmiştim. Zamanı durduramamış, kuşu kurtaramamıştım. Çocuk yaklaştı. Bak ne güzel değil mi dedi. Ben bakakaldım. Yaşarken daha güzel değil miydi, diyebildim ama. Omuz silkti çocuk. Pantolonunun kemerinden bir şey çıkardı. Aklım gitti. İki kuş daha boyunlarından deri ilmeklere geçirilmiş yatıyorlardı hareketsiz. Yeni vurulan kuş da boş olan ilmekte yerini aldı. Sen mi vurdun bunları da dedim. Tabii ben dedi çocuk. Ne yapacaksın bunları. Yenmez bile parmak kadar şeyler. Yine omuz silkti çocuk. Vurdum işte dedi. Herkes vuruyor. Herkes mi vuruyor dedim. Tabii dedi. Savaş mı açıldı

kuşlara, dedim. Çocuğun hoşuna gitti bu benzetme. Güldü. Evet savaş açıldı. Kızdım. Peki barış ne zaman, diye bağırdım. Çocuk şaşırdı. Elinden kuşları düştü. Sonra koşarak gitti. Ben yolun kenarına bir çukur kazdım. Kuşları oraya gömdüm. Yalnız önceden, resimlerini çektim, savaşın ve bahar günü gelen ölümlerin acısını belgelemek için.

VAZGEÇE YAZDIM YAZ YAZIMI YAZMAKTAN
VAZGEÇTİM VAZGEÇMEKTEN
YAZDIM YAZ YAZIMI

istanbul/yazgecesi dış

adam ortaköyde otobüs beklemektedir. kalabalık durağa bir özel oto yanaşır. bekleyenler koyun gibi geri çekilir. adam durur. kırkbeş yaşlarında saçları boyalı ve yapılı bir bayan, müsaade eder misiniz der. adam geri çekilip izin verir. kadın polisten tedirgin olan şoföre kaş göz işaretleriyle boşver deyip arada polise işveli bir gülücük atarak mavinlik yapar. oto park eder. önden şoför, arkadan iki boyalı çıkar ve otoyu orada bırakıp memo's a mı nereye doğru giderler. polis akşam trafiğinden bunalık bakar. adam bakar. otobüs gelir.

otobüs/yazgecesi iç

adam biner. biletini atar. tekli koltuklardan birine oturup kaykılır. gözü şoförün yanındaki sigara içilmez ve ön taraftaki yerler harp malûllerine aittir yazısına takılır. markalı giysilerle donatılmış iki delikanlı ön taraftaki yerlere otururlar. şoför marlboro içer. otobüs hareket

eder. otobüsün ön tarafında yaşlı bir adam tutunamayıp yere düşer. otobüs durur. adam yardıma yekinir. gençler bakar. şoför bu aksi tesadüfün otobüsü teslimini geciktireceğinden sıkkın sigarasını içer. bir eli direksiyonda bir eli vites kolundadır. adam yaşlı adama yardım eder. ayağa kaldırıp kendi yerini ona vermek için bir iki adım atar ama yerine biri oturmuş, pencereden bakmaktadır bile. şoför bilet atmadın amca der. adam yerine oturanı ikaz edecekken, yaşlı adam çıkarmaya çalışırken düşmesine neden olan kartı gösterip harp malûlü der. gençler karta anlamsız bakar. otobüs hareket eder. boş bulunan adam ve yaşlı adam savrulur. gençler güler. adam sinirlenerek harp malûlüne yer versenize der. gençler anlamaz bakar. adam daha da sinirli yazıyı gösterip okumanız yazmanız yok mu der. gençler okumaya çalışır ama anlamazlar. biri, biz sigara içmiyoruz ki der, şoför içiyor. yaşlı adam, ben harp malûlüyüm oğlum der, bu vatanı size vermek için kan döktük. gençler güler. biri, harp malûlü ne demek yav diye sorar. öbürü, yav coming home filmi vardı hani, platoon, vietnam filan. haa anladım, der biri, rambo. bir kız kıkırdar. şoför marlborosundan bir nefes çekip dikiz aynasından kızı keser. rambo diyen, kıza bakıp memnun gülümser. öbürü daha da memnun, elindeki bilardo sopasıyla harp malûlünün pantolonunu işaret edip indir der. Harp malûlü elini beline atar. Yakın plan kemerini çözdüğünü görürüz. İki el silah sesi silahın ayrıntı çekiminin üstüne düşer. gençler yerde cansız yatar. harp malûlü birinci dünya savaşından kalma smith wesson tabancasının dumanını üfler. otobüs İstanbul'un bitmez tükenmez çukurlarından bir tanesine düşünce adam kendine gelir. düş dünyasından sıyrılıp pencereden dışarı bakar.

İstanbul/yaz gecesi dış

çevik kuvvet polisleri çırağan sarayının önünde tam teçhizat teyakkuz durumunda. bu kadar polis, bu kadar si-

lah, bu kadar güvenlik önlemi arasında, düşlerin silâhla milâhla ilgili olacağını seyirci de anlar herhalde.

otobüs/yazgecesi iç

adam yukarıdaki görüntüdeki anlamı düşünüp mânâlı mânâlı güler bu bağlamda.

istanbul/yazgecesi dış

otobüs genel planda savrularak kadırgalar yokuşunu çıkar. gecenin karanlığı içinden swissôtel dolmabahçenin tepesine dikilmiş bir ölüm anıtı gibi fırlar. (not: buradaki fırlayış etkisi çekim ve kurgu aşamasında halikarnas balıkçısının mavi sürgün adlı yapıtında arşipeli ilk gördüğü anda duyup şırraaak diye betimlediği heyecan ile uyumlu ve uyaklı olarak düşünülmelidir.)

otobüs/yazgecesi iç

yolcular uyuklar. düşünür. anlamsız bakar çoğu. adam gözünü kapar.

cemal reşit rey salonu/gece iç

salon tıklım tıklım doludur. kalın kırmızı kadife perde kapalıdır. ışıklar söner. bir takip ışığı perdenin ortasını aydınlatır. orhan boran çıkar. hoş geldiniz der. şimdi yavuzer çetinkaya sizin için en yeni yapıtını seslendirecek. önce bize bu fırsatı veren milliyet sanat dergisi yöneticilerine teşekkür ederiz. öte yandan yavuzer çetinkaya'nın guinness rekorlar kitabına en kısa şiiri yazan şair olarak geçmesini sağlamak amacıyla burada bulunan rekorlar ki-

tabı jürisini alkışlıyoruz efendim. takip ışığı bir masada oturmakta olan jüri üyelerine döner. jüri üyeleri turgut özal, barbara bush, george bush ve semra özal ellerindeki puan pankartlarını sallarlar. genellikle üzerlerinde birden ona kadar rakamlar bulunan bu levhalarda, roma; İmparatorlarının gladyatörlere kaldırdıkları, başparmağı açık yumruğun, başparmağı aşağıya ve yukarıya dönük seçenekleri mevcuttur. jüri üyeleri porselen dişlerini göstererek gülerler. pankartları sallarlar. seyirciler de el kol hareketleriyle sevgi ve sevinçlerini gösterirler. salonda hiç koruma görevlisi yoktur. orhan boran tekrar mikrofonu eline alır ve perde açılırken bağırır. İşte karşınızda yavuzer çetinkaya. size şimdi "başlangıç" adlı şiirini okuyacak. şiir bitmeden alkışlamamanız rica olunur. orhan boran bu sözleri söyleyip kenara çekilirken, yavuzer çetinkaya olduğu orhan boranın takdiminden anlaşılan bir adam gelip sahnenin ortasında durur. salonda kıpırtılar azalır ve kesilir. büyük sessizlik. ölüm. ölüme başlangıç yaraşır. adam a der. kesik, uzatılmayan bir a. şaşkınlıktan çok hayretten söylenmiş ve tutulan nutukta boğulmuş bir a. yalın, gıllıgışsız sade bir a. a. yapayalnız bir a. yapayalnız bir şiir. yapayalnız bir başlangıç. takip ışığı jüri masasına yönelir. jüri masasında ve sandalyelerinde bir avuç tozdan başka bir şey kalmamıştır. salondaki kıpırtısızlık ve sessizlik sürer. adam sahneden çıkmak için kulise yürürken izleyicilerden biri ayağa kalkar ve bağırır. tutun. kaçıyor. adam durur. birden salonun bütün kapıları açılır. çırağanın önünde nöbet bekleyen polisler (iki sahnede de aynı polislerin kullanılması yapımcıya tasarruf sağlaması yanında öyküye anlam zenginliği de katar) adamın başına yığılıp kalırlar.

otobüs/yazgecesi iç

adam gözlerini açar. otobüs durmuştur. yolcular inmek için kapıya yığılı. herkes itekaka iner. adam da iner.

taksim meydanı/yazgecesi dış

bir çevrinme devinimi ile taksim meydanına egemen çatılardan ışınlanan vestel, royal crown cola, marlboro, kodak, sony. Ve s..ko..s...ko...ei'si yanmıyor. s...ko yanıp sönüyor ağız dolusu.

çevrinme adamı the marmara yönüne iki göbek arasından yürürken yakalar. karşılıklı bankların ortasında bir koyun durur öylesine. beton yolda otlar gibi. yanından geçen adama bakar. adam başını sallayarak, bankta uykulu ürkek oturan, sandığı ayağının dibinde, oturak olarak kullandığı üç kiloluk yağ tenekesini başına geçirmiş, töton şövalyesi görünümündeki boyacı çocuğun yanından geçip, the marmaranın karşısında durur. the marmaranın martısı bacasında. marmaranın martıları çöplükte mâlül. balıkları ölü.

bir mercedes trafiğe inat osmanlı sokağından aşağıya iner. zamanında, bayram eden işçilere geçit vermeyen yokuş, âlâyü vâlâ ile bağrına basar mercedesi. gözden yiter mercedes. kasetçalarından yükselen basları güçlü zum çak bir sada kalır geride. adam bir an başını geriye çevirip opera pastanesinde soğan çorbası içenlere baktıktan sonra sıraselvilere doğru sütişin önünden yürür. gözden yitip gider gece kalabalığında taksim meydanının.

ASFALT TA AÇAN ÇİÇEKLER

O çiçekçiyi kızının doğum gününde tanıdım. Ninesinde kutlayacağımız doğum gününe giderken, Taksim'de geçitin altında, Kadıköy dolmuşlarının kalktığı yerin oradaki çiçekçilerden çiçek alıyorduk. Çeşitli çiçeklerin fiyatlarını sorduk ve bütçenizin ancak bir düzine karanfil almaya yettiğini gördük. Halbuki ne güzel kırmızı güller de vardı. Çiçeklerin hepsi güzeldir. Rengârenk mis kokulu çiçeklerin. Ama aklımız güllerde kalmıştı. Kızımın da. Bir şey söylemedi ama aklı kalmıştı işte. Annesi onu çiçekçiden uzaklaştırmak için "Ne de güzel kızımın doğum günü karanfilleri" dedi, çiçekçinin oradan uzaklaşırken biz.

Arkamızdan bir ses duyduk, "Hanım hanım baksana biraz" diye. Eksik mi para vermiştik, yoksa bir paket mi unutmuştuk. Döndük. Çiçekçi kadın, kızıma "Kaç yaşındasın?" diye sordu. Daha saymayı bilmeyen kızım rakamlarla ilgili tüm soruları "üç" diye yanıtlıyordu. Kadın ayın kaçı da dese, saati de sorsa, kaç yaşındasın da dese "üç" diyecekti. Yine bizi şaşırtmadı. "Üç" dedi. ama bu kez soru ile yanıt doğru buluşmuş, kızım gerçekten yaşını söylemişti. Çiçekçi kadın önündeki en güzel, en pahalı güllerden üçünü güzelce sardı. Kızımın eline tutuşturdu.

Çok sevindi kızım. Çiçekçi kadın "Evimiz yakın olsaydı hediye de verirdim" dedi. Çok teşekkür ettik. Kızım hediyelerin en güzelini almıştı zaten. Çiçek.

Sonra gün geçti, ay geçti, mevsim geçti. Taksim'deki o çiçekçilerin önünden her geçişte o güzel günü, o güzel çiçekleri, o güzel çiçekçiyi düşündüm. Nedense ona bir daha rastlamadım ama güzel gülüşüne ve güzel çiçeklerine hep rastladım, kar, kış, yağmur, boran demeden orada çiçek satan, mutluluk veren arkadaşlarının yüzlerinde ve sepetlerinde.

Geçenlerde hava çok güzeldi bir kış günü için. Soğukçana ama güneşli bir havaydı. Elimde fotoğraf makinem ile bir kaç güzel görüntü yakalamak için kendimi sokaklara vurduğumda yolum Taksim'e düştü. Kömür dumanıyla ve paltolarla grileşmiş yoğun havayı, güneş ışınları delip geçerek, kır çiçeklerinin rengine kavuşmayı başarmıştı. Güneş ışık, renk ışıktı. Güneş yaşamdı, çiçek de yaşam. Acaba fotoğraf makineme sığdırabilecek miydim bu güzellikleri. Denemeye karar verdim. Çiçek satanlardan fotoğraf çekmek için izin istedim.

"Gazeteci misin?" diye sordu içlerinden şişmanca, güleç yüzlü bir tanesi. "İşte öyle bir şey" dedim. "Biz sevmiyoruz gazetecileri" dedi aynı çiçekçi, elindeki simiti önündeki ayran bardağına batırıp yemeyi sürdürerek. "Neden" diye sordum. "Yalan yanlış bir dolu şeyler yazıyorlar." "Nasıl yazıyorlar" dedim. "Bize doksandokuz diyorlar" dedi. "Çingene diyorlar" dedi. "N'olur deseler" dedim. "Ayıpları kendine." "Diyorlar işte. Yok bu çiçekleri mezarlıklardan çalıyormuşuz. Yok kırlardan topluyormuşuz."

Kendisini teselli ettim. "Bu çiçekler gayet düzenli koparılmış, bağlanmış. Hiç öyle bir çalıntı halleri yok" dedim. "Nereden alıyorsunuz bunları?" Çiçekçi kadın elin-

deki fulya demetinin saplarını keserek yanıtladı. "Cihangir'deki çiçek borsasından." Biliyordum o çiçek borsasını. Gerçekten de sabahın erken saatlerinde binlerce demet, yüzlerce çeşit çiçeğin geldiği ve tüm İstanbul'a dağıldığı bir ara sokaktaydı bu borsa. Sokağın adı galiba Bakraç sokağıydı. Ben olsam hiç olmazsa Vazo koyardım bu sokağın adını diye düşündüm.

Bu sırada bir müşteri geldi çiçekçiye. Genç bir çift. Fulyalara, yaseminlere ve kocaman margarit'lere baktılar. Fiyatlarını sordular. Pahalı geldi biraz. "Haklısınız" dedi çiçekçi kadın. "Ama bizim de yaşamamız gerek ki buradan eksilmesin çiçekçiler, çiçekler." Genç çift pazarlık yapmaya çalıştı. Çiçekçi kadın "Bakın pazarlık yapmayalım. Ben size şuradan bir demet menekşe vereyim. Koklayın mis gibi, koklaşın kumrular gibi." Genç çift güldü. Ben de güldüm. Genç çift bir demet menekşeyi aldı. Mutlu oldu. Gitti.

"Hep pazarlık yapmaya kalkışıyorlar" dedim. "Para yok ki kimsede" dedi, çiçekçi kadın. "Ama yine de çiçek almaya buluyorlar." Çiçeksiz yaşanır mı gibilerden yüzüme baktı. "Belirli çiçekleri alan belirli tipler var mı" diye sordum. "Nasıl yani" dedi. "Yani âşıklar menekşe alır, yaşlılar kasımpatı, gençler karanfil. Ne bileyim ben işte" dedim. "Yok, yok" dedi çiçekçi kadın, "Herkes her çiçeği alır. Çiçeğin yaşı başı olur mu?"

Doğru dedim içimden. Baktım gelip giden müşterilere bir süre orada. Gerçekten de herkes her çiçeği alıyordu. Şoför arabasına koymak için fulya, yaşlı bir kadın evine karanfil, bir delikanlı kız arkadaşına menekşe alıyordu. Çiçekçi kadına teşekkür ettim. O da bana bir demet papatya verdi. Para almadı. Elimde bir demet papatya, Taksim'deki saatin altına doğru yürüdüm.

GÖRÜLMEMİŞ BİR MAÇ

Hiç futbol maçına gittiniz mi? Ben yirmi yıldır gitmemiştim. Bundan spora meraklı olmadığım anlaşılmasın. Pazartesi günleri ilk işim gazetenin spor sayfasını açmak olur. Tuttuğum takımın maçı yanında öteki birinci lig maçlarını, hatta ikinci ve üçüncü lig maçlarını bile dikkatle okurum. Hepinizin de herhalde şu ya da bu renklere eğilimi vardır. Benim de var. Yalnız tuttuğum takımın her ne pahasına olursa olsun galip gelmesini değil, iyi de oynamasını isterim. Yani en güzeli tuttuğumuz takımın iyi oynayarak galip gelmesi. Ülkemiz futbolunda bir ilerleme sağlayacak yeteneğe ve güce sahip olması. Göze hoş gelen, bilinçli ve akıllı futbol oynaması.

Uzun sözün kısası, geçenlerde birkaç arkadaşım, üç büyüklerden ikisinin aralarında yapacağı maç için bir bilet isteyip istemediğimi sordular. Bu fırsatı kaçırmadım.

Sabah erkenden yola çıktık. Maç saat onüçte başlayacaktı. Arkadaşlarım, maça ilginin büyük olduğunu, bu yüzden biletim olsa bile içeri girmekte güçlük çekeceğimi söylediler. Maç Fenerbahçe stadyumundaydı. Kalabalık nedeniyle arabamızı Kızıltoprak'ta bıraktık ve onbeş dakika yol yürüdük. Stadyumun önünde iğne atsanız yere düşmezdi. Biletlilerin sırası, biletsizlerin sırası, numaralı

tribün sırası, kapalı tribün sırası, açık tribün sırası, öbür açık tribün sırası ve bir sürü daha nereye kadar uzandığını anlayamadığım kuyruk vardı. Bir de bu kadar kişiye, güvenlik önlemleri ile görevli asker ve polisleri eklerseniz iğnenin neden yere düşmeyeceğini anlarsınız herhalde.

Bir güvenlik görevlisine niçin bu kadar kalabalık olduklarını sorunca şu yanıtı aldım:

- Dün geceden beri taraftarlar kuyrukta bekliyor. Tabii yorgunluk, uykusuzluk gibi faktörlere koyu taraftarlık da eklenince bir sürü tatsızlık oldu.

- Ne gibi yani?

- Karşılıklı sataşmalar, alay etmeler, sonra küfürleşmeler, sonra da birbirlerine girmeler. İşte elimizden geldiğince engellemeye çalıştık.

Bizim gördüğümüz kalabalıkta artık değil kavga edecek, küçük parmağını kaldıracak güç kalmamıştı. Bu arada arkadan seslendiler.

- Yürüyelim beyler... Yürüyelim. Sırayı bozmayın. Aralara girmeyin.

Karınca adımınca yürümeye başladık. Yani bu gidişle altı ay bir güz gider, bir de arkamıza bakardık ki bir arpa boyu yol gitmişiz. Saat oniki oldu. Genç takımların maçı çoktan başlamıştı. Arada goool diye sesler duyuyorduk.

Kimse yanıt vermiyor veya herkes aklına geleni söylüyordu. Ben soğuktan hangi takımı tuttuğumu bile unutmuştum. Kulaklarım, ayaklarım donuyordu ve içinde bulunduğumuz kıvrım kıvrım kapalı tribün kuyruğu bir türlü yürümüyordu. Acaba içeri girebilecek miydik?

Daha yarım saat vardı maçın başlamasına, ama önümüzde de en az bin kişi vardı. Hepsi biletli. Birbirine sıkı sıkıya yapışmış, en ufak bir dokunmada domino taşları gibi üstüste devrilebilecek bin kişi. Arkamızda da bir o kadar.

Çevremizde bayraklar sallanıyor, anahtarlıklar, çakmaklar, takkeler satılıyordu. Sıra bekleyen kişi kadar da satıcı vardı neredeyse. Bir ara üşüyen kulaklarımı ısıtmak için bir takke almayı düşündüm, bizim takımın rengi takkelerle az önce yanımızdan geçen bir delikanlıdan. Çağırmak için geri döndüm. Bir de ne göreyim. Kafasına karşı takımın renklerini taşıyan bir takke geçirmemiş mi? Zaten kuyrukta beklemekten sinirim burnuma gelmiş. Almadım takkeyi. Ama ona baktığımı gören satıcı yaklaştı.

- Vereyim mi ağabey?

- Hayır

- Ucuza da var ağabey

- Sorun para değil. Utanmıyor musun iki takımın da takkelerini satmaya?

- Ekmek parası ağabey... Hem renkler ve zevkler münakaşa edilmez değil mi?

Uzaklaştı yanımdan. Ben de utandım kendimden. Ne olurdu satsaydı iki takımın da takkesini. Herhalde kafam üşüdü de ondan böyle davrandım dedim.

Atkımı kafama sardım. Bu arada arkadaşlardan biri acıktı. Bizim kuyruğumuza koşut olarak sıra olmuş yiyecek satıcılarına baktı. Kaşar ekmek, ayran, peynirli pide, ayran, köfte ekmek, ayran, simit, fındık fıstık eğlencelik. Arkadaşım hiç oralı değildi. Havayı kokluyordu.

- Evet havada kar kokusu var, dedim.

- Sucuk ekmek, ayran.

- Sana simit ısmarlayayım. Beş tane peynirli pide alayım. Yazık etme kendine.

- Sucuk ekmek, ayran.

Haklıydı. Buram buram üzerimize sinen dumanı öyle de güzel kokuyordu ki. Tutamadık arkadaşımızı. Yedi sucuk ekmeği. Hem de iki porsiyon.

Birden artık ilerlemediğimizin farkına vardım. Bin kişi öyle yapışmış birbirimize, kalakalmıştık. Stadın kapıları açıldı. Herkes dışarı çıkmaya başladı. Maç bitmişti.

- Kaç kaç, diye sordum birine.

- Sıfır sıfır

Neden bilinmez. Bir ooh çektim. Geldiğimiz çamurlu yoldan gerisin geriye yürüdük. Konuşmadan...

Bir hafta ben soğuk algınlığından yattım, arkadaşım mide bozukluğundan...

TOKAT

Güzel bir spor kayak. İnsanın el değmemiş bir beyazlık içinde uçması çok güzel olmalı. Temiz hava. Yakıcı bir kış güneşi. Neyse. benim kayakçılık hevesim başlamadan bitti, bir olay nedeniyle.

Ortaokuldaydım. şimdi güreşçilerimizin kamp yeri olan Talas'taydı okulumuz. Kayseri'nin bir bucağı. Bir şubat günü bu güzel kentin başında görkemli bir taç gibi duran Erciyes'e çıkmaya karar verdik. Bir öğretmenimiz ve on arkadaş. Yarıyıl dinlencemizin bir bölümünü dağa çıkarak ve kayak kayarak geçirecektik.

Kuru soğuk vardı, ısırıcı. Erciyes dağının yamacındaki köye kadar jiple gittik. Orada eşyalarımızı ve kayaklarımızı "toboğgan" denilen altı düz bir yük kızağına yükledik ve yaklaşık bir iki kilometre ötedeki Tekir Yaylası kayakevine doğru yürümeye başladık.

Açık bir havaydı. Öğleden sonra saat üç suları. Yolun yarısı olan radarı geçtikten sonra kar sepelemeye başladı. Amma biz şen şakrak yürüyorduk. Şurada ne kadar yolumuz kalmıştı ki. Biraz üşüyorduk, ama kayakevindeki gürül gürül soba ile sıcak çorbanın hayali bizi sıcak tutuyordu. Ellerimizi de, gönlümüzü de.

Havanın birden karardığını ayrımsayamadık önce. Kara kara bulutlar da gökyüzünde koşuyorlardı. Birden birbirimizi duymak için bağırmak zorunda kaldığımızı anladım. Hay Allah!.. Aniden çıkan dondurucu bir rüzgâr sesimizin yerine doluyordu kulaklarımıza. Kar birden tipiye dönüştü. Üşüyorduk, ama kaygılı değildik. Daha birkaç gün önce karayollarının kar makineleri yolu açmıştı. Bir grup stajyer beden eğitimi öğretmeninin Tekir Yaylası'nda kayak eğitim görmesi için. Hatta kızağımızla onlara ekmek de götürüyorduk. Jipten indiğimiz köyün bakkalının ricası üzerine. Yani yol açık ve belirgindi. Kar makinesi, bıçağıyla önüne kattığı karları yolun iki yanına yığmış, otuz kırk santim yüksekliğinde sıra tepecikler oluşturmuştu. Zamanından önce inen akşam karanlığında düşmemeye çalışarak ve her an kayakevinin ışıklarını görmeyi bekleyerek ilerliyorduk.

Tipi hızını iyice arttırdı. Göz gözü görmüyordu artık. Yürüyemiyorduk, tam karşınızdan gülle gibi göğsümüze gömülen rüzgâra karşı. Birbirimizi gözden yitirmemek için kızağımızın çevresinde halka olduk. Büzüştük, kirbaç gibi kulaklarımızda, yüzümüzde, nerede bir açıklık varsa şaklayan kartaneciklerinden kurtulmak için. Ne kar taneciği. Kar kurşunu. Kar bombası. Abartıyorum sanmayın. Oniki yaşındaydım ve gerçekten ilk kez ölüm korkusu yüreğime inmeye başladı. Jack London'un **Ateş Yakmak** öyküsünü anımsadım. Bizim ateş yakma olanağımız yoktu. Kalakalmıştık dağın başında. Sözcüğün tam anlamıyla. Öğretmenimiz birer parça çikolata verdi. Çabuk enerji. Bana iki tane verdi, grubun en küçüğü olduğum için. Bir an ısıttı içimi çikolata. Ev gibi oldu içim..

Evimi bir daha göremeyecekmişim gibi bir izlenime kapıldım. Müthiş bir acı duydum yüreğimde. Annemi, babamı, tüm sevdiklerimi özledim ölesiye. Ağladım. Öğretmenimiz, sus. dedi. Moralini bozma arkadaşlarının.

Tutamıyordum ki kendimi. Ölüyorum be. Donarak. Uyuşarak. Bizim sınıfta, ama benden iki üç yaş büyük bir Hikmet vardı. 32 Okul numarası yani. Bir tokat attı. Ne vuruyorsun, dedim. Evi mevi unuttum. Sus, dedi Hikmet. Sustum. Doğru, dedim içimden. Ne olacaksa olacak. Utanmadım döktüğüm gözyaşlarına, ama çok gereksiz geldi birden. Tipiye rağmen başımı diktim. Zor olmadı.

Tipi artık yitirmişti deliliğini. Yine tozutuyordu ortalığı, ama sezilir bir yumuşama vardı havada. Çevreme bakındım, yolu görmek için. Hadi gidelim artık, diyecektim. Yine dehşete kapıldım. Ne yol mol kalmıştı, ne iz. Tipinin getirdiği karlar, bir saat içinde, kar makinesinin yolun kenarına yığdığı tepecikleri örtmüştü. Bir kar denizinin ortasında, kızağımıza tutunmuş bekliyorduk. Ne yapacaktık. Kar yine sepelemeye dönüşmüştü. Durdu sonra. Çevredeki tepeler göğe sert çizgiler çektiler.

Bir ses duydum. İnsanoğlu sesine benzemeyen. Yine film sahneleri geldi aklıma. Kar tepeleri üzerinde, ufuk çizgisinde, başlarını göğe kaldırmış uluyan kurt siluetleri. Kor gibi gözleri beynimi yaktı. Dişlerini duydum kolumda, baldırımda. Öğretmenime baktım. Gençten bir adamdı. Gençten gülümsedi. Rahatladım. Ama kalakalmıştık işte.

Aramızdan birinin kayaklarını kızaktan alarak ayağına geçirdiğini gördüm. Deli miydi ne? Nereye gidecekti? Bilmiyor muydu sürüden ayrılanı kurt kapacağını. Yine kurtların kor gözleri beynimi yaktı. Ama kayakları ayağına takan arkadaşı izlemeyi sürdürdüm. Benden bir sınıf, dört yaş büyük ağabeyimizdi. Ayağa kalktı. Elindeki sopaları kara batırarak küçük çemberler çizmeye başladı çevremizde. Giderek genişleyen. Sonra durdu. Yavaş yavaş düz bir çizgide gitmeye başladı. Sopasını hep kara batırarak. Durdu. Bizden az ileride. İşaret etti, gelin diye.

Büyülenmiş gibi, karşı koymadan, niye gittiğimizi sormadan yürüdük. Arkadaşımızın düzenli bir biçimde açtığı sopa delikleri boyunca. Bizim yola koyulduğumuzu görünce o sopası ile karı yoklamayı sürdürerek kaymaya devam etti. Biz kırk, elli santimlik kara bata çıka peşinden. Robot gibi. Bir umudun peşine takılmış, sormadan, düşünmeden. Karda kayak sopasının açtığı delikler boyunca. Birden anladım. Sevindim. Yürekten sevdim arkadaşımı. Aferin dedim. İyi akıl etmişti. Önümüzde kayak sopaları ile kar makinasının yol kenarına yığdığı ve iki gündür donup sertleşmiş sıra tepecikleri buluyordu. Yani yolu.

Giderek hızlandı. Biz de. Yuvarlana, düşe, kalka gidiyorduk. Birden önümüzde giden arkadaş yitti gitti. Duraladım. Herkes duraladı. Sonra koşmaya başladık yitip gittiği yere. Yerde kar azalmıştı. Cam gibi buzdu. Bir yüksek kayalık karın fazlasından korumuştu orasını. Ve o kayalığı döner dönmez... Döner dönmez... Buzda ayağım kaydı ve havada Süpermen örneği uçarken, karşımda, on metre ötede, pırıl pırıl lüks ışıklarını gördüm kayakevinin. Bu kez sevinçten uçtum.

Anımsamıyorum içeri nasıl girdik. Koca bir tas pekmezi nasıl içtim. Sıcak bir sobanın yanına, kahramanlar gibi baş köşeye yerleştirdiler bizi, stajyer beden eğitimi öğretmenleri. Hayret ve sevgiyle bakıyorlardı bize. Saati sordum. Onbir dediler. Yarım saatlik yolu sekiz saatte gelmiştik. Yanımda oturan Hikmet'e baktım. Ciddi ciddi oturuyordu. Doğru söyle, sen de korktun değil mi, dedim. Baktı. Güldü. Şakadan bir tokat attım. Ödeştik.

DİCLE KENARINDA OYNAR ÇOCUKLAR

Sıcak sımsıcak bir ağustos günüydü. Kavurucu Güneydoğu Anadolu sıcağı ile terleyip iğne ipliğe dönen Dicle sakin, çamurlu akıyordu. Kışın yalçın dağlardan gelen kar suları ile taşıp doldurduğu yatağının uçsuz bucaksızlığı bile görkemliydi. Bu yatağın üzerinde karpuz tarlaları vardı. Ünlü kırk kiloluk Diyarbakır karpuzlarının yetiştiği, içi oyulup bebeklere beşik yapılan.

Kıyıda analar, bacılar çamaşır yıkıyorlardı tokaçlarla. Artık Güneydoğu'nun en uzak köylerine kadar yayılmış plastik leğenlerin içinde çocuklar getiriyorlardı çamaşırları su kıyısına. Deterjan filan yoktu. Kül ve kumla temizleniyordu çamaşırlar. Tokaçlarla tak tak tak tak. Islak tak tak sesleri kerpiçten evler arasında dolaşıyor, ağaçsız köyün ıssız sokaklarında dolaşan bizleri serinletiyordu. Büyükler harmanı bitirmiş, kahvenin serinliğinde domino ve tavla oynuyorlardı. Çocuklar vardı yalnızca meydanlarda fırdolayı dolaşan. Buldukları her şey ile oynayan. Her şeyi oyun konusu yapan. Büyüklü küçüklü ama ille de alacalı bulacalı rengarenk giysiler içinde. Kiminin saçları örülmüş, kimininki dağınık, ama ayakları yalınayak veya plastik terlikli, kiminin saçı kara, kiminin sapsarı, kiminin gözleri koyu, kimininki masmavi ama hepsi dünya

güzeli çocuklar.

Sıcak, kahkahalarından taşıyor, güneş ışınlarını fışkırtan sapsarı saçları gözümüzü alıyordu.

O sırada bir ağacın altında oturuyorduk biz. Dicle'nin sularıyla besili, nehir yatağı toprağında köklerini ve dallarını sereserpe yaymış dev bir çınar ağacının altında.

Az ilerimizdeki köy meydanında bu ağaçtan kopma kocaman, dallı budaklı bir dal vardı. Anasından kopmuş bir yavru yalnızlığında güneşin altında yatıp duruyordu kimbilir ne zamandır. Tüm özsuyu çekilmiş, kabukları dökülmüş, çatır çatır kurumuş yapayalnız yatıyordu orada. Yürek burucu bir görünümdü. Niye kaldırmazlar bu ağaç parçasını diye düşündüm. Köy meydanının ortasından, dibek taşlarının yanından. Yanımdaki o köyden arkadaşlara sorayım dedim. Sonra üşendim sıcaktan konuşmaya. Birden bir sokak arasından on çocuk sökün etti. Yerde yatan kuru çıplak koca ağaç parçasının dallarına kondular. Kelebekler gibi. Yok yok. kır çiçekleri gibi. Yok yok. Çocuklar gibi.

Yalnız bu ağaç kütüğünü devirmemek, dalların altında kalıp ezilmemek için çok dikkat gerekiyordu. Çocuklar yerlerini aldılar dallar üzerinde. Sonra hafif hafif sallanmaya başladı bu koca dalın en kalın yerinde duran. Bu büyücek bir çocuktu. Sekiz on yaşlarında.

Sonra diğer küçük dallardaki çocuklar da hafif hafif sallanmaya başladı. Bu yavaş fakat ritmik devinim sanki bir müziğin eşliğinde yapılıyor gibi geldi bana. Ne bir kaval vardı görünürde, ne de bir keman. Ama havada giderek yüreğime işleyen bir müzik vardı. Kulağımdan geçmeden doğrudan yüreğime işleyen. Acıları, sevinçleri dile getiren. Bu yörede binlerce yıldır söylenen türkülere benzeyen, ya da bu türkülerin tümü.

Nereden geliyor bu müzik diye düşündüm. Güneşten geldiğini ayrımsadım önce bir notanın. Sonra mırıl mırıl akan Dicle'nin sesini duydum. Sonra binlerce yaprağı, altında oturduğum ağacın. Birbirleriyle söyleşerek, koklaşarak, sevişerek hışırdıyordu. Hışıır hışır. Sonra çocukların kahkahaları. Sonra anaların yürekleri. Tıpır tıpır. Kıpır kıpır. Tokaçlar su kıyısında taak taak taak. Bebek ağlamaları inceden. Ölenlerin arkasından yakılan ağıtlar bin yıldır. Fısır fısır konuşan adamlar duvar diplerine çömelmiş. Belki taa uzaklarda bir düğünde atılan silah sesleri. Bu toprağın müziği. Geçmişten geleceğe uzanan bir yaşam yumağının yoğrulduğu toprağın müziği, doldurdu gündüzü.

Çocuklar giderek hızlanan bir ritmle sallanmaya başladılar. Yoğun bir dikkatle, kütüğün dengesini bozmadan. Bir o yana, bir bu yana. Bir öne, bir arkaya. Engin bir okyanusun ortasında pupayelken giden bir Viking yelkenlisinde gibi. Barbaros Hayrettin'in kadırgasında gibi. Köpüklü suları yararak gezmeye başladılar düş dünyalarının okyanuslarında. Sonra birden bu çocukların hiçbirinin daha deniz görmediğini ayrımsadım. Deniz'in tuzlu rüzgârlarını yüzlerinde duymadıklarını, mavinin binbir tonunu bilmediklerini, uzak limanlara açılan gemilerin mayna vira, demir alırken ya da boşaltırken çıkardıkları sesleri tanımadıklarını, kıyısında oynaştıkları Dicle'nin koşarak ulaştığı denizi hiç düşünmediklerini.

Ama onlar çoktan uzay mekiğine dönüştürmüşlerdi bindikleri dal parçasını. Uzay'ın sonsuzluğuna doğru yol alıyorlardı. Bilinmeyene. Ama türküler, kahkahalarla.Neşe ile, sevinçle. Annemi anımsadım. Çoktan son yolculuğuna çıkan annemi. Dicle kıyısından yola çıkan çocuklara seslendim. Uçsuz bucaksız bilinmeyenlerde annemi görürseniz selam söyleyin benden diye. Ödülünüz onun çok sıcak gülümsemesi olacaktır.

AHMET AMCA SEKSENYEDİ YAŞINDA NASIL "ARTİST"OLDU?

Eğer 12 Haziran 1984 günü, öğle vakti, Ahmet Kayışkesen'in kahvede canını sıkmasalardı, artist olamayacaktı.

Bir gün önce biz Kırklareli'nin Vize kasabasına "Pehlivan" filminin çekimi için gelmiş, kasabanın tek oteline yerleşmiştik. Filmin baş oyuncusu Tarık yönetmen Zeki senaryocusu Fehmi ve ben ekipten bir gün önce gelmiş, filmi çekebileceğimiz yerleri araştırıyorduk. Sabahtan beri yer bakmış, yemekten önce otele uğramıştık. Hava sıcaktı. Bize bir telefon geldiğini söylediler. Acele İstanbul'u aramamız isteniyordu. Hemen telefon ettik İstanbul'a. Karşımıza çıkan arkadaş işlerin iyi gittiğini, tüm ekibin yarın yola çıkacağını bildiriyordu. Oyuncular, kamera ekibi, ışık ekibi ve set teknisyenleri hepsi hazırdı. Yalnız küçük bir aksilik olmuş, filmde Tarık'ın babası Kör Himmet'i oynayacak oyuncu gelmekten vazgeçmişti. "Nasıl olur" dedi yönetmen. "Nasıl vazgeçer?..." Karşıdaki ses ne diyordu biz duyamıyorduk ama yönetmenin yüzünden ve telefonu çarpar gibi kapamasından, ne olup bittiğini tahmin etmiştik.

Çok yaşlı olması gereken bu rol için bir oyuncu bulmakta çok güçlük çekmiştik zaten. En sonunda Şehir

Tiyatrosu'ndan emekli yaşlı bir oyuncuyu dört saat yalvararak razı etmiştik. Hatta önerdiğimiz yüksek ücretin bir bölümünü de vazgeçmesin diye önceden vermiştik kendisine. Son anda film şirketine bir telefon gelmiş, yaşlı adam hastalandığı için oynayamayacağını bildirmiş, parayı da harcadığı için geri veremeyeceğini belirtmişti. Şaşırıp kalmıştık. Şimdi nereden bulacaktık küçücük Vize'de, beş milyonluk İstanbul'da bulamadığımız oyuncuyu. Üstelik filmin en önemli rollerinden biriydi Kör Himmet. Eski bir pehlivan olarak gelenekleri, görenekleri vurgulamak için üstelik iyi de bir oyuncu olması gerekiyordu. Yönetmen İstanbul'a ne olursa olsun anlaştığımız yaşlı adamı getirmelerini söylemişti ama seksendört yaşındaki adamı da zorla kolundan tutarak taa Vize'ye sürükleyemezdik ya. Bize yardım eden Vize'nin yerlilerine filmimizde oynayacak aklı başında bir yaşlı adam bulup bulamayacağımızı sorduk. Buluruz dediler, tüm iyi niyetleriyle. Ama tüm buldukları, ya çok genç kalıyordu kafamızdaki role göre, ya da çok dinç. Birkaç, belki de beş altı yaşlı adamla görüştük böyle. Tüm kahveleri dolaştık. Yoktu kafamızda yarattığımız tip. Akşam yemeği bile yemeden döndük otele yattık.

Sabahleyin birkaç yaşlı adamla daha görüştük. Artık armudun sapı, üzümün çöpü demiyor, bulduğumuzla yetinelim diyorduk yönetmene. Ama o hep kafasındaki yaşlı adamı arıyordu. Tam öğle yemeğine gidecekken İstanbul yine bizi aradı. Ekip yola çıkmış. Öğleden sonra Vize'de olacakmış. Yaşlı oyuncu gelmiyormuş kesin.

Otelden suratımız bir karış asık çıktık. Lokantaya giden caddeyi, Vize'nin tek caddesini tırmanmaya başladık. Tam Hükümet Meydanı'nın oradan lokantaya doğru sapıyorduk ki, önümüzden bastonuna dayanarak yaşlı bir adam geçti. Ben bakmadım bile. Mutlaka görüştüğümüz yaşlılardan birisi idi. Yönetmen, bize o ana kadar çok

yardımı dokunan Posta Müdür Muavini Muammer'e, "Oynar mı?" dedi. Muammer ondan sonra da sık sık göreceğimiz iyimserliği ile kafasını sağa sola sallayarak "Oynar" dedi. Ben, Vize'de görmediğimiz yaşlı adam kalmış mıydı, dedim. Muammer bununla konuşmadığımızı söyledi. "Git konuş" dedi yönetmen. Bizim senaryocu Fehmi ile Muammer koştular adamın ardından. Biz de lokantaya gittik.

Az sonra arkadaşlarımız ağızları kulaklarında geldiler tamamdı. Namazını kılıp gelecekti Ahmet Amca. Anlattı Muammer. Seksenyedi yaşındaymış. Yetmişdokuz yaşındaki karısı ve şoförlük yapan oğlu ile oturuyormuş. Fehmi, "İnanmayacaksınız ama bir gözü de görmüyor, senaryodaki kör Himmet gibi" dedi. İnanmadık. Muammer yemin etti. İnandık. Az sonra geldi Ahmet Amca, tam adıyla Ahmet Kayışkesen. Çok rahat, hoş sohbet bir adamdı. Anlattı.

Elli yıl önce Romanya'dan göç edip Vize'ye yerleşmiş. Romanya'da iken değişik işler yapmış. İmamlık yapmış. Ama Türkiye'ye gelince hükümet bir dükkân vermiş buna. O da eli ayağı tutmayana kadar saraçlık yapmış. Sonra da dükkânı kiraya vermiş bir köfteciye. Namerde muhtaç olmadan geçiniyormuş işte. Kıt kanaat.

Hiç filmde oynadın mı, diye sorduk. "Nirden oynayacam be oğlum" dedi. Güldü gevrek gevrek. Ağızlığına bir Birinci sigarası taktı. Yaktık. Ertesi gün çekim yapacağımız yere gelmesini söyleyip ayrıldık.

Sevinçliydik. Ama düşünceliydik. Tam aradığımız gibi yılları yüzünde ellerinde ve gözlerinde taşıyan ama yüreği genç bir insandı Ahmet Amca. Ama çok deneyimsizdi. Hiç deneyimsizdi. Kamera karşısında tutulup kalabilirdi o tatlı dili. Kaskatı kesilirdi.

Öğleden sonra ekip geldi. Hazırlıklarımızı tamamladık. Büyük bir heyecanla ertesi günü bekledik.

Sabah erkenden çekim yapacağımız yere geldiğimizde, Ahmet Amca'yı bizi bekler bulduk. "Nerede kaldınız be yahu" diye tam bir Trakya şivesiyle takıldı bize. Gerçekten rahatlattı hepimizi. Sonra ışıklar yerleştirildi. Kamera kuruldu. Ahmet Amca'sız üç sahne vardı çekilecek. Çalışmaya başladık.

Ahmet Amca'lı ilk sahneye geldi sıra. Bir arkadaş yanma gitti. Söyleyeceği sözleri öğretti. Hiç teklemeden tekrarladı üç cümlesini. Bir daha okumak istedi arkadaş. O yine tekrarlamaya başladı. Sonra durdu. "Söyledik be yahu bunları. Demin öğrendik ya."

İlk sahnesinde, bahçe kapısından giriyor, söylenerek ve oğlunun yardımıyla dört beş basamak merdiveni çıkıyordu. Zorlanmasına rağmen hiç gık etmeden üç dört kez prova yaptı. Yönetmen iyi olduğunu, çekeceğini ama biraz daha zorlanır gibi yapıp baston olmayan eliyle merdivenin yanındaki direkten destek almasını söyledi. "Alacam zaten be oğlum. Nasıl çıkacam merdivenleri yoksa." Sahne hazırlandı. Herkes yerini aldı. Yönetmen önce "Motor" dedi. Sonra "Hareket başlasın" diye bağırdı. Yönetmen yardımcısı arkadaş Ahmet Amca'nın söyleyeceği sözleri bağırarak okumaya başladı. Ahmet Amca hiç teklemeden sözünü söyledi. Yönetmenin dediğini unutmadan merdiven başındaki direkten destek aldı. Merdivenleri çıktı. Oturması gereken yere oturdu. Yönetmen "Tamam" dedi. "Sağol Ahmet Amca. Çok iyiydi." Bitti mi?" diye sordu Ahmet Amca. "Daha var ama bu sahne bitti" dedi yönetmen. Bir Birinci sigarası çıkardı Ahmet Amca. Ağızlığına takarken elleri titriyordu. Sigarasını yakarken, "Yaşa Ahmet Amca" dedim. "Bak ne kolaymış." Ahmet Amca sigarasından derin bir nefes çekti. "Kolaymış ya...

Bir de bana sor. Helecandan yüreğim duracaktı..." dedi. Sonra güldü gevrek gevrek. "Yine de kolaymış be... Ben becerdikten sonra" dedi. Güldü.

Ahmet Amca'yla onbeş gün daha çalıştık. Bir gün aksatmadı çalışmasını. Sırama daha çok var mı diye sormadan sigarasını yakmadı. İlk günkü paniğimi unutmadan her "su dökmeye" gidişinde haber verdi.

Son gün Vize'den ayrılırken ayrılması en zor kişilerden biri Ahmet Amca oldu. "Hakkını helâl et Ahmet Amca" dedim. "Helâl olsun" dedi. "Sen de et". "Helâl olsun" dedim. Otobüsümüze bindim. Ahmet Amca biz gözden kaybolunca kadar elsalladı.

O günden sonra bir daha Vize'ye gitmedim. Ahmet Amca'yı da görmedim. Bugüne kadar.

Bugün Berlin Şenlik Sarayı'ndaki kocaman perdede onu izlerken şimşek hızıyla aklımdan geçti bu yazdıklarım. Perdeyi bir an net göremedim. Sonra güldüm kendi kendime. "Sen çok yaşa Ahmet Amca" dedim beyazperdede sımsıcak canlandırdığı Kör Himmet'e bakıp. "Sen çok yaşa Ahmet Amca."

"Vize neree. Berlin nere. Çok yaşa Ahmet Amca."

FATMANIM TEYZE AĞACI

Çevrede oynayacak bir yerimiz kalmamıştı. Mahalledeki tüm dostlukların anıları grayderler ile sökülüp atılmış, çelik dişlerin kemire kemire açtığı çukurların üzerinde koca koca apartmanlar yükselmişti. Yeni apartman, yeni komşu, yeni dergi ve yeni oyun demekti ama, buluşup toplanacak, oynayıp koşturacak yer olmadıktan sonra. Bir tek Fatmanım Teyze'nin apartmanlar arasında bir tarih anıtı gibi kalmış ahşap evinin bahçesi vardı. Bahçe dedimse yazın toz, kışın çamur olan küçük bir arsa. Daha geçen yıla kadar bu arsa, ayvası ile narı ile, kara dutu ve gül fidanları ile baharda renk cümbüşü, yazın meyve hazinesi, güzün korsan teknesi (Fatmamın Teyze ağaçlara çıkıp korsanlık oynamamıza ancak yapraklar döküldükten sonra izin verirdi), kışın karlı kış manzarası ödevimizin konusu olan bir güzel dünya idi bizim için.

İşte geçen bahar, çiçekler yaprağa dönüşmek üzere iken garip bir gürültü ile uyanmıştık. Kahvaltı masasında annem fısıltı ile babama birşeyler anlatıyor, babam çayını hızlı hızlı içerken "Cıkcıkcık.. Yok yahu... Sormamış mı kadına... Yaşlı da kadın..." gibisinden sözler ediyordu. Babam evden çıkar çıkmaz kahvaltı filan etmeden gürültünün kaynağına doğru fırladım. Bir grayder. Fatmanım

Teyze'nin bahçesini yerle bir etmiş, küçük ahşap evin duvarına dayanmıştı. O güzelim bahçenin yerinde yeller esiyor, kökünden sökülmüş ağaçlar bir kovboy çetesinin soykırımına uğramış kızılderili kabilesinin son bireyleri gibi çok sevdikleri topraklarına sarılmış, cansız yatıyorlardı. Müthiş bir koku karışıyordu benim gibi olay yerine yetişen arkadaşlarımın şaşkınlığına. Taze kesilen ağacın kanı ile altüst edilmiş taze toprak kokusunun karışımı. İlk esrikliğimiz ve şaşkınlığımız karşı apartmanda oturan Doktor Bey'in Fatmanım Teyze'nin evinden çıkması ile endişeye dönüştü. Ardından evden bir bağrış çığrış, sonra da Fatmanım Teyze'nin oğlu çıkıp Doktor Bey'in yanına geldi.

- Numara yapıyor Doktor Bey. Numara yapıyor.

- Yok oğlum. Tansiyonu iyice yüksek. Zaten yetmişini aşkın kadın. Vallahi benden söylemesi. İniverir yüreğine.

- O seni beni eskitir Doktor Bey. Gel yanımda kal diyorum apartman bitene kadar. Sonra da sana kaloriferli mis gibi daire. Hissesine de iki daire. Kirası ile görmediği günü görür.

- Oğlum, alışmış kadın. Hürmet etmek gerek. Bırak köşesinde kadıncağızı.

- Çürüsün be. Rezil etti beni mahalleye de.

Fatmanım Teyze'nin oğlu bizi gördü bu sırada. Bir şey yapmıyorduk ama öyle bakıyorduk işte.

- Dağılın be. Sinema mı oynuyor burada?

İki adım geri çekilip yine durduk orada. Apartmanların pencerelerinden bakanlar hiç bozmadılar istiflerini. Grayder'in sürücüsü yaklaştı.

- Tamam mı? Ne yapacağız ağabey? Benim öğlen Ba-

kırköy'de bir yıkımım var. Geç kalıyorum.

- Tamam anam. Tamam. Bi dakka. Bi dakka canım kardeşim.

Doktor Bey, bir şey olmaz bizim moruğa yahu. Kucaklayıp çıkaralım şu yıkıntıdan.

- Bir sorumluluk almam. Ben tıp adına görüşlerimi söyledim. Kadın yaşlı.

Bir yerine inerse, bırak vicdanını bir yana, kanun bile yapışır yakana.

- Hay Allah yahu... Hay Allah... Avans bile almıştım yap'satçı'dan.

- Ben söyleyeceğimi söyledim oğlum. Hadi Allahaısmarladık.

- Peki. Borcumuz ne?

- İstemez bir şey. Fatmanım sağ olsun.

Biz bütün bu olayları kenardan izledik. Fatmanım Teyzenin oğlu kalakaldı bir an. Sonra Reha'ların apartmanının altındaki büfeden bir bira aldı. Sabah sabah. Bir dikişte bitirdi. Bir tane de grayderin sürücüsüne ısmarladı. Kendi bir tane daha içti. Gark yaptı. Eve yöneldi. Vazgeçti. Sonra homurdanarak grayder sürücüsünün yanına gitti. Beraber tırmandılar canavarın üzerine. Homur homur gittiler.

Bütün yaz ve güz sürülmüş bir tarla gibi kaldı arsa. Yavaş yavaş bir çöplüğe dönüştü. Ahşap evde de Fatmanım Teyze, kimseye gözükmeden bir anda on yıl yaşlanmış bir biçimde yaşamını sürdürdü. Oğlu ise arsadaki ağaçları toparlayıp götürmek dışında bir daha gözükmedi. Kış sonuna doğru Fatmanım Teyze hastalanmış. Komşular yemek yapıp götürdüler. Annem de hafta da bir sıcak

çorba yapıp götürdü. Doktor bey de arada yokluyor. İlaç şirketlerinin kendisine örnek diye gönderdikleri ilaçlardan veriyormuş. Uzun sözün kısası, o kış, İstanbul için ne denli zorlu geçtiyse, Fatmanım Teyze için bin katı zor geçti.

Ama yaşam sürdü. Karlar eridi. Bahar geldi. Doğrusu, Fatmanım Teyzenin bahçesindeki ağaçlar olmadan pek tadına varamadık baharın. Arsanın yanından geçerken dönüp bakmaya bile içimiz elvermiyordu. Bir gün okuldan dönerken Fatmanım Teyze'yi uzun zamandır' açmadığı arsaya bakan penceresinin önünde otururken gördük. İyileşmiş diye sevindik. Bize seslendi. Koştuk.

- Ne var Teyze?

- Bakın hele. Benim gözlerim iyi seçemiyor ama bahçenin şu köşesinde bir fidan gördüm dün pencereden bakarken.

- Nerede?

- Şu çöp bidonlarının arkasında. Nejat ile koştuk baktık. Evet. Gerçekten ince bir fidan boy vermişti çöp bidonlarının ardında. Belki de uyanmıştı baharla. Eve koştuk.

- Evet Fatmanım Teyze. Bir fidan.

- Ne fidanı?

- Bilmiyoruz teyze.

- Aman oğlum. İhmal etmeyin. Sulayın o fidanı benim için. Kuruyup gitmesin sakın.

- Peki teyze.

O günden sonra her sabah okula giderken ve her akşam okuldan dönerken bir şişe su döküyorduk fidanın di-

bine. Yaz sonu belirli bir gelişme oldu fidanda. Her gün boyunu ölçüyor, arkadaşlarla fidanın eskiden de burada olup olmadığını, yoksa buraya nasıl geldiğini, nasıl böyle çabuk serpilip geliştiğini ve de ne tür bir fidan olduğunu tartışıyorduk. Tartışmalarımız hep sonuçsuz kalıyor, büyüklerimize de sorduğumuzda doyurucu bir yanıt alamıyorduk. Apartmanlarda yaşaya yaşaya herkes unutmuştu ağacı, çiçeği. Bir Fatmanım Teyze bilebilirdi sorularımızın karşılığını. Yıllar yılı bahçesindeki çiçeklerle ve ağaçlara emek veren, onları gözü gibi koruyan Fatmanım Teyze. Ama o da evinden çıkamıyordu ki. Artık fidanın çiçek açmasını, yemiş vermesini bekleyecektik türünü anlamak için. Beş sene mi olur artık, on sene mi... Bekleyecektik.

Kışa kadar büyük bir özenle sürdürdük işimizi. Hiç aksatmadan. Fatmanım Teyze bizi sürekli penceresinden denetliyor, her gün fidanın durumu üzerine bilgi istiyordu. Boyu şu kadar oldu, gübre koyduk dibine, çevresini taşla çevirdik diye. Kışın yine Fatmanım Teyze'nin önerisi ile çuval sardık çevresine fidanın. Daha doğrusu adıyla sanıyla Fatmanım Teyze ağacının. Fidanın türünü bilmediğimizden bu adı Haluk önermişti. Fatmanım Teyze direnmeseydi şimdi burada bu fidan yerine bir beton yığını daha yükseleceğinden. Oybirliği ile kabul etmiştik bu öneriyi. Ağacın kendisinin adını taşıdığını Fatmanım Teyze'ye ilettiğimizde, çok duygulanmıştı.

- Sağolun çocuklar ama o ağaç sizin. Bu kadar ay siz baktınız, suladınız, uğraştınız, didindiniz.

- Ama bahçe senin Fatmanım Teyze... Ağaç da...

- Hayır evlatlarım, Siz baktınız, siz emek verdiniz. O ağaç sizindir.

Biz pek bir şey anlamadık ama sağol teyze dedik. Hatta Haluk alındı biraz, Fatmanım Teyze önerisini beğen-

medi diye... Ve biz yine ağaçtan Fatmanım Teyze ağacı diye söz ettik aramızda. Bütün kış boyu.

Kar kalktı. Havalar kırıldı. Biz gittik. Fatmanım Teyze'nin kapısını çaldık. Artık fidanın çevresine sardığımız çuvalı çözelim mi diye. Çaldık kapıyı. Açılmadı. Arkadaşlar oturduk konuştuk. Çuvalı havalar biraz daha ısınınca açarız dedik. Eve döndüm. Anneme Fatmanım Teyze'yi sordum. Biraz hastalanınca oğlu apartmanına götürmüş. Bir ay oluyormuş. İçim burkuldu biraz. Neden bilmem.

Mart başı havalar ısınmaya başladı. Fidanın çevresinde bir gün toplandık ve özenle fidanı çevreleyen çuvalı açtık. Açar açmaz da sevincimizden şaşakaldık. Dalların ucunda küçük küçük yeşil tomurcuklar başvermişti. Hemen suladık ağacımızı. Yani Fatmanım Teyze ağacını.

Bir hafta sonra birden patladı tomurcuklar. Bembeyaz çiçeğe kesti fidan. O güzel pazar sabahından akşamına kadar çevresinde oturup gözlerimizle okşadık fidanı. Çiçekler de göz kırptı bize nazlı nazlı hafif bir meltem estiğinde denizden doğru. Akşam zor döndük eve.

Ertesi sabah tanıdık bir gürültü ile uyandım. Bir kere duyduğum ve asla unutamadığım bir homurtu. Fatmanım Teyze'nin evinin oradan çatırtılar geliyordu. Dur nereye gidiyorsun, baban kızacak diye arkamdan bağıran annemi mutfakta bırakarak arsaya koştum. Grayder tek katlı ahşap evin üzerine tırmanmaya çalışarak sarsalıyordu. Evin bir duvarı gürültü ile çöktü. Fatmanım Teyze'nin bizi izlediği pencerenin çiçekli basma perdesi canavarın dişleri arasında paramparça idi. Yetişen diğer arkadaşlarımla ağacımızın olduğu köşeye koştuk. Fatmanım Teyze'nin oğlu bir kürekle Fatmanım Teyze ağacını kökünün çevresindeki topraklarla beraber söküyordu.

- Ne yapıyorsun?

- Bırak ağacımızı.

- Çekilin bakalım. Annem bu ağacı size vermemi söyledi. Alın da ne haliniz varsa görün.

- Sarsma. Çiçekleri döküyorsun.

- Meyve olacak o çiçekler.

Son bir kürek darbesi ile ağaç yerinden söküldü. Adam (dilim varmıyor artık ona Fatmanım Teyze'nin oğlu demeye) Fatmanım Teyze ağacını üzeri Kanatlı Atlı bir gaz tenekesinin içine koydu. Etrafına biraz toprak koyup sertleştirdi.

- Haydi bakalım yallah. Bir daha da yapı alanında görmeyeyim sizi.

Ben gaz tenekesini ve içindeki ağacımızı kucaklayıp yolun kenarına götürdüm. Yere koydum. Arkadaşlarla uzun bir süre ağaca ve birbirimize bakıp durduk öylece. Kimse ağacı evine götürmeye cesaret edemiyordu. Apartmanda ağaç yetişmezdi ki. Aklımıza Doktor Bey'in terası geldi. İki arkadaş gittik. Rica ettik. Fatmanım Teyze ağacını çoğumuzun penceresinden görülebilecek bir köşeye koyduk. Doktor Bey de söz verdi sulamaya ağacı. İyi adamdı Doktor Bey. Emindik ağacımızı kurutmayacağından.

Bir hafta havalar çok güzel gitti. Ağacımız serpildi, güzelleşti. Her sabah uyanır uyanmaz, bulunduğu yüksek terastan güneşi saçıyordu gözlerimize. Rengârenk çiçekleri. Fatmanım Teyze ağacımız.

Sekizinci günün sabahı zorla uyandım. Burnuma yanık odun kokusu geldi. Annem odaya girdi.

- Hadi aşağıdan kömür getir. Soba yakacağım.

- Soba mı?

- Lapa lapa kar yağıyor, baksana.

Pencereye koştum. Kardan zor görünüyordu dışarısı. Her yer bembeyazdı.

Hemen bir kardanadam yaparız okulda derken,

- Ağaç!

- Ne ağacı oğlum? Kömür istiyorum.

- Fatmanım Teyze ağacı!

Giyindim, giyinmedim. Üç kat merdiveni bir solukta indim. Yolu geçtim. Doktor Bey'in apartmanının kapısından daldım. Merdivenleri üçer üçer çıktım. Terasa geçtim. Terasa geçtim. Durdum.

Reha, Derya, Nejat, Haluk, Kâmil üzerinde tek çiçek kalmamış ağacın başında donakalmışlardı. Ağaç gibi. Doktor Bey içeri çağırdı bizi.

- Üşüyeceksiniz çocuklar. Birer çay içer misiniz?

Yanıtlamadık sorusunu. Yanıtlayamadık.

- Yapacak bir şey yok artık. Dün gece don yapmış hava. Sıcak su döktüm dibine ama nafile kurtaramadım ağacınızı.

- Fatmanım Teyze ağacı.

Sıcak çayımızı zorla içerken ağacın adının öyküsünü anlattık Doktor Bey'e. Fatmanım Teyze çok üzülecek dedik. Eğer fidan bahçede, bahçe evin yanında, Fatmanım Teyze de evinde kalsaydı, ölmezdi Fatmanım Teyze ağacı dedik. Ama yine de ağacı yaşatamadığımız için kendimizi suçlu buluyorduk biraz. Doktor Bey'den izin istedik

gitmek için.

- Siz yine de bir şey söylemeyin Fatmanım Teyze'ye. Olur mu Doktor Bey?

Yanıtlamadı soruşuzu Doktor Bey. Başımızı okşadı.

O gündür, bu gündür artık okula giderken daha uzun da olsa başka bir yol tutuyorum. Bize Fatmanım Teyze'ye ve Fatmanım Teyze ağacına malolan o beş katlı apatmanı görmemek için.

FIRTINALI BİR UÇAK YOLCULUĞU

İlk kez uçağa onsekiz yaşında binmiştim. Malatya'dan Ankara'ya, Ankara'dan İstanbul'a iki motorlu ve pervaneli uçakla üç saatte mi gelmiştim, dört saatte mi anımsamıyorum. Ama o günden bu yana olanak bulduğum her an tüm yolculuklarımı uçakla yaptım. Turist bileti, işçi bileti, öğrenci indirimi ve özel indirimlerden yararlanarak. Biliyorsunuz iyice pahalandı uçaklar ama yetmişiki saatte gidilen yere iki saatte uçuvermek hoş bir şey.

Korkulacak bir şey de yok. Rakamlar kara yolculuğundan daha emin olduğunu söylüyor. Gelişen teknoloji de iyice emin kıldı uçakların inişini kalkışını. Taa ki, hava koşulları altüst etmesin yeri göğü.

Şubat ayının ortalarından başlayarak ülkemizi kasıp kavuran kapkara bir kışın başladığı sabah, ben İstanbul'dan Paris'e uçacaktım. Tüm hazırlıklarımı geceden tamamlayıp iki saat kestirirken, bir tıkırtı ile uyandım. Hırsız mı acaba? Yataktan kalktım, gittim baktım pencereden. Her yer bembeyaz. Bir dolu yağdı önce. Hemen ardından kar fırtına. Eyvah! Ne yapacağım? Paris'te kalacak olsam pek sorun yok ama oradan da Berlin'e aktarma

yapacağım. İki gün içinde mutlaka orada olmam gerekiyor.

Radyoyu açtım. Korktuğum başıma geldi. Okullar tatil, yollar buzlu, uçaklar kalkmıyor. Telefona sarıldım. Havaalanı yanıt vermiyor. Air-France yanıt vermiyor. Kar yolları kesti. Öğlene doğru biraz azaldı tipi. Yapacağını yaptı, beni yoldan alakoydu diye edalı edalı yağıyor. Durmadan telefon ederken sonunda uçak şirketini yakaladım. Kalkma imkânı var mı diye sordum. Karşımdaki ses gülerek, uçak Paris'ten yola çıktı, buraya inip yolcuları alacak ve hemen dönecek dedi. Alay ediyor sandım. Radyo, kapalı diyor. Telefonlar cevap vermiyor. Uçağın kalkışına iki saat var. Bu karda Cihangir'den Yeşilköy'e kadar onbeş yirmi kilometreyi nasıl gideceğim. Bir de insanın içinde bir sıkıntı oluyor tabii. Vapurlar çalışmıyor. Otobüsler yürüyemiyor, kent içinde. Sen kalk uçakla Paris'e git.

Bavulumu kaptım. Eşimi ve kızımı öptüm. Yaradana sığınıp Cihangir'in dik merdivenlerinden kaya düşe Tophane'ye indim. Arada bir etrafa çamurlu buzları sıçratarak otobüsler geçiyor ama taksi yok görünürde. Şişhane'deki havalanı terminalinden kalkan otobüse yetişmek de olanak dışı. O yokuşu yazın çıkamayan arabalar kışın nasıl çıkacak?

O sırada önümde bir araba durdu. Şoför bir şey demeden elimdeki bavulu bagaja attı. Arkaya sıkış abi dedi. Ben daha ne olduğunu bilmeden kendimi taksinin arkasındaki üç kişiden biri olarak buldum. Yanıma bir baktım. Bizim çizer Haslet. Rastlantı işte. Taksi gazeteye yakın Haslet'i ve yanındaki beyi indirdi. Biz şoförle Yeşilköy Havaalanı'na devam ettik. Sirkeci-Bakırköy arasında uzanan sahil yolundan.

On kilometre boyunca yürüyen elli araba ya gördük ya

görmedik. Ama yolda kalmış yüzlerce araba. Kayanlar, çarpanlar, düşenler kalkanlar bir dolu. Tam havaalanı sapağında yolda kalmış bir uçak yolcusu otobüsü. Dış hatların girişindeki köprüde korkuluğu tırmanmaya çalışmış, bir başkası, şaha kalkmış. Ben efendime söyleyeyim, önce Paris'e sonra da Berlin'e gideceğim.

Havaalanının önünde durduk. Şoför yolun açık olsun abi dedi bavulumu verip parasını alırken. Bakışlarında da bir acıma duygusu sezer gibi oldum ama aldırmadım. Hayırlı işler dedim. Ne işi abi dedi. Gidip yatacağım eve. Bu havada aklı başında adam sokağa çıkar mı? Bindi taksiye gitti. Patinaj yapa yapa. Ben de aklı başında olmayan bir adam olarak havaalanı binasına girdim.

Sıcacıktı bina. İçeride kalkamayan bir kaç uçağın yolcusu bekliyordu. Ben biletimi aldığım şirketin bürosuna gittim. Gayet sakin Paris'ten uçağın zamanında geleceğini ve zamanında yola çıkacağını söylediler. Hadi bakalım dedim içimden. Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın. Bavulumu aldılar, uçağa girebilmek için gerekli uçuş kartımı verdiler. Pasaport kontrolüne gittik. İşte bilgisayara baktılar, listelere baktılar filan. Yüzüme baktılar, resmime baktılar. Pasaportumun sayfalarını çevirdiler, vizelerime baktılar. El çantama baktılar. Ceplerime baktılar. Hadi geç dediler. Ben de geçtim bekleme salonuna. Bekledim.

Bir süre sonra bir ses yükseldi hoparlörlerden. Paris yolcuları uçağa. İlk biz kalkıyorduk galiba. Diğer bekleyen yolcuların önünden cesur adımlarla geçtik. Onlar bize nasıl bakıyorlardı bilmiyorum çünkü biz gözlerimizi ileri dikmiştik.

Uçağa bindik. Yüz kişi kadardık. Gazetelerimizi aldık. Sonra kaç kişi okudu bilmem ama herkes bir sürü gazete aldı ve açtı hemen. Trink bir ışık yandı. Kemerlerinizi bağlayın. Bağladık. Trink bir ışık daha yandı sigaralarını-

zı söndürün. Söndürdük. Kaptan pilotumuz kontağı çevirdi, vitesi değiştirdi, el frenini bıraktı ve buzlu pistin üzerinde uçağımız Nils'in kazı gibi kaymaya başladı. Hızlandı, hızlandı. Sonra birden burnunu havaya dikti. Gözlerimi kapadım. Yükseliş sürdü. Trink bir ses duydum. Kemerlerinizi bağlayınız ışığı söndü. Yaşasın. Uçuyorduk.

Kaptan pilot sekiz bin metreden uçacağımızı ve hangi şehirlerin üzerinden geçeceğimizi söyledi. Sonra hostesler sözsüz tiyatro oynar gibi oksijen maskelerininin nasıl takılacağını, can yeleklerinin nasıl giyilip nasıl şişirileceğini gösterdiler. Sağolsunlar. Sonra yemek verdiler plastik tepsiler içinde. Uzay yolcuları gibi hissettim plastiğe sarılmış zeytinyağlı yaprak dolmasını görünce. Yedik içtik. Gördüğümüz bir koca bulutun üstünden uçarken Sofya dedi pilot. Sonra Alpleri gördük karlı yalçın tepeleri ile. Birden güneş açtı. Pırıl pırıldı karlar dağların tepesinde. Hava açıktı. Uçağımız fırtınanın üzerine çıkmayı becermişti. Paris'te havanın nasıl olduğunu sorduğum hostes, "İl fait beau" dedi. Güzelmiş.

Ben, yerden sekizbin metre, ülkemden ikibin kilometre ötede uçarken, eşimin, bizim kaygan merdivenlerden nasıl bakkala gideceğini düşündüm. Alplerin dorukları-nda gözüm, bir hüzün çöktü içime.

PARİS'TE BİR YILBAŞI GECESİ

Yılın son günü korkunç bir diş ağrısı ile uyandım. Üstelik yeni geldiğimiz Paris'te ilk yılbaşımızı geçirmeye hazırlanıyorduk. Ne neşeli geçecekti kimbilir diye düşünürken nereden çıkmıştı bu diş ağrısı şimdi. Dayanılacak gibi de değil. Geçmeyince kalktık. O gün nöbetçi olma mutluluğuna eren iki dişçiden birinin Paris'in en lüks mahallerinden birindeki lüks evinin kapısını çaldık. Gece saat sekizdi. Bir davete gitmek için hazırlanmış dişçi beni bir koltuğa oturtup ağzımı açtırdı.

Geçici bir pansuman yaptı çürüğü temizleyerek. Doldurulması gerekir dişinin dedi. Ağrı yavaş yavaş sızıya dönüşmeye başladı. İlacın etkisiyle yavaş yavaş geçti. Buz gibi bir Paris gecesine çıktığımızda sanki yeniden doğmuş gibiydim. Çevremdeki ışıltı ve pırıltılı geceye keyifle baktım. O gece Paris'in in cin top oynayan sokaklarını dolaştık durduk. Artık evimize gitme zamanının geldiğini yediğimiz soğuktan anımsayınca bir metro istasyonuna indik. Dünyanın en ünlü metrosu olan Paris metrosu yeraltından tüm kenti bağlayan bir raylar ve istasyonlar ağından oluşmuştu. Yeraltındaki bir istasyona inip bizi evimizin yakınına götürecek yeraltı trenini beklemeye başladık.

Koca istasyonda tek başımızaydık. Parlak ışıklarla aydınlanmıştı istasyon. Duvarlardaki fayanslar bu ışığı daha da parlatıyordu yansıtırken. Ama istasyonun başında ve sonunda başlayan tüneller karanlıklarıyla içimizin ışığını emiyorlardı.

Bomboş istasyona bizden başka bir adam daha geldi. Üç kişi olduk. Eşim, ben, adam. Bekliyorduk yılbaşı gecesi nedeniyle iyice seyrekleşen trenlerden birini. Kendi derdimi unutup adama acıyarak baktım. Yalnızlığına. Herkes evinde, çamağacının dibinde, elinden geldiğince zengin sofrasında, çoluğu çocuğu, anası, ablası, babası kardeşiyle mutlu ve dostlukla dolu bir gecede yeni yıla girerken bu adam bir metro istasyonunda tek başına dolaşıyordu. Bir aşağı bir yukarı. Sonra geldi yanımıza oturdu. Yirmi tane boş bank varken gelip bizim yanımıza oturmasından tedirgin olmadım desem yalan olur. Hoş üstü başı yoksulcana ama temizdi ve Paris'in o ünlü sokak şarapçılarına benzemiyordu. Eşimle ben konuşmadan oturuyorduk. Zaten dişçinin ağzıma koyduğu ilâç dudaklarımı uyuşturmuştu. Balon gibi şişmişti sanki içi ve dışı. Konuşacak halim yoktu. Bir de yurttan ve sevdiklerimizden uzakta geçireceğimiz ilk yılbaşı, bizi bayağı hüzünlendirmişti.

Yeni bir yaşamın eşiğindeydik. Yeni bir kentte, yeni bir ülkede, yeni bir dili öğrenmeye çalışacağımız yeni yıl, çetin gececeğe benziyordu. Ben bunları düşünüyordum önümden geçip giden raylara bakarak.

Adamın tepeme dikildiğini sezgiyle anladım. Gölgesinden mi, nefesinden mi, kokusundan mı, ısısından mı bilmiyorum. Ama başımı kaldırdığımda yanı başımda duruyordu işte konuşmadan.

Hırsız mıydı, uğursuz muydu bilemiyordum Acaba deli mi diye düşündüm. Gözleri öyle acılı bakıyordu ki.

Bir kuyu gibi binlerce kilometre derinliğinde yoğun ve gizemli bir derinlikti gözleri. Sonra gülümsemeye çalıştı. Bu da acılı bir gülümsemeydi. Yalnız kalmış ve ceplere sığmayan ellerin beceriksizliğinde.

Ne istediğini anlayamıyordum. Elimi cebime daldırdım. Belki para istiyordur diye. Ben daha parayı çıkarmadım". Mösyö" dedi. Beyefendi dedi bana. Ben cebimden biraz para çıkarttım, bu yılbaşı gecesi bir fakiri mutlu edeyim diye. Uzattım adama. "No. no" dedi adam. Başını aşağı yukarı sallayarak. Bu sırada gelen metro treninin gürültüsünü duydum. Sevindim. Kurtulacaktık bu garip adamdan. Para istemiyordu da ne istiyordu. Saatini gösterdi adam. Haa, saatimi istiyordu. Ama bu küçük yılbaşı gecesi soyguncusu pek şanssızdı çünkü ben kol saati taşımazdım. Metro treni giderek yaklaşıyordu. Ama zaten kendi saati var niçin benden saat istesin diye düşünürken adam hem saatini gösterip hem elime sarıldı. Çekmeye çalıştım. Eşim bana yardım etmek için yaklaştı. Metro treni istasyona girdi. Durmak için yavaşlamaya başladı. Kurtulmuştuk. Trendeki birkaç kişiden biri bize yardım ederdi herhalde. Trene yaklaşıp kapıyı açtık. Adam elimi bırakmamıştı. Sıkı sıkıya tutuyordu. Ben adama Fransızca olarak "Bırak beni, gidiyoruz işte" dedim. Adam elimi sıkı sıkı tutup saatini göstererek, "Mösyö, saat oniki, yeni yılınız kutlu olsun" diye bağırdı. Türkçe olarak. Biz trene binmiştik, Tren hareket etti. Adam yapayalnız istasyonda kaldı. Tek başına, fayans kaplı, bomboş bir Paris metro istasyonunda. Herhangi biri ile yeni yıla girmenin insancıllığını paylaşmak isteyen ve yeni yıl dileklerini sunduğu adamın bir Türk öğrencisi ve eşi olduğunu bilmeden, sıla özlemi ile yanıp tutuşan, bir gurbetçi Türk işçisi. Yapayalnız.

CAM ÜZERİNDE CAMBAZLAR

Bizim mahallenin orada bir arsa vardı küçükken. Şimdi onbeş katlı bir apartman diktiler. Belki birkaç tane. Kelleşmiş çimenleri ve çevresini kaplayan deve dikenleri ile çocukluğumuzun özgür koşturmalarının ülkesiydi. Bir tek biz oynardık orada. Terleyerek, toz toprak içinde, boğuşarak. Sınırları, bayrağı filan olmasa da bizim ülkemizdi orası. O ülkeye bizden başka kimse giremezdi. Çevre mahallelerden gelip top oynamaya kalkanlara izin vermezdik. Herkesin çayırı kendine diye. Çocukken biraz bencil miydik ne. Paylaşmasını bilemezdik.

Bir tek Boncuk dışında. Kimdi Boncuk?.. Her yaz sonu çimenler sararmaya yüz tuttuğunda ha geldi ha gelecek diye beklerdik. Beklerdik, beklerdik gelmezdi. Sonra hiç beklemediğimiz bir sabah, çayırımızın bağrına iki tane direğin saplandığını görürdük. Boncuk bize konuk gelmişti.

Bu iki direğin arasına bir tel çekilip sıkı sıkı gerilir, yere saplanan küçük kazıklarla sağlamlaştırılırdı. Direğin birinin dibine bir çadır kurulurdu. Boncuk ülkemizde konuk olduğu bir ay boyunca bu çadırda kalırdı. Küçük çocukları, karısı ve çırağı ile.

Uzun süren yaz günlerinin sonunda, ana babaların iş dönüşü ile mahallenin genç kız ve delikanlılarının akşam yürüyüşüne çıkış saatlerinin kesiştiği anlarda ve çocukların, "akşam ezanı oldu, artık eve gel." diye anneleri tarafından eve çağrıldığı zamandan az önce, rengarenk yamalı giysisi ile çadırın önüne çıkardı Boncuk. Elinde kocaman bir çan ile. Hem kısa dörtlükler söyler, hem de çanını çalıp çevredekileri gösterisine çağırırdı.

Boncuk, tel cambazıydı. O gerili direk üzerinde bir baştan bir başa yürürdü, yeterli kalabalık toplandığında. Sonra iner, çırağı ile komik konuşmalar yapardı. Biz onun yaptıklarına "komiklik" derdik. İlk gördüğümüz tiyatroya benzer şeydi Boncuk. İlk gördüğümüz sokak gösterisi. Bizim hayranlıkla izlediğimiz bu gösteriye, abilerimiz, babalarımız burun kıvırır, Boncuğa vermek için para istediğimizde nazlanırlardı. İş miydi yani ip üstünde yürümek. Biz de hararetle savunurduk Boncuğu. İşti tabii, kaç kere düşme tehlikesi atlatmıştı. Gerçek bir cambazdı Boncuk, gerçek bir yetenekti diye, çatallaşmış seslerimizle bağırıp durur, parayı isterdik. Kopardığımız yirmibeş kuruşluğu dondurma ya da kağıt helvasına harcamayıp Boncuğa verirken, yüzünde bizim bu parayı ne zor uğraşlar sonucu edindiğimizi bildiğini gösteren şükran dolu gülümsemeyi görünce bir mutluluk kaplardı içimizi. Boncuk dostumuzdu bizim.

Aradan yirmibeş yıl geçtikten sonra Paris'in bir büyük alanında iki tane cambaz gördüm. St. Germain des Pres Kilisesi önündeki taşlarla örtülü meydanda, bir yatak örtüsü üzerinde şişeler kırıyordu biri. Küçük küçük parçalar haline gelmişti onbeş yirmi şişe. Öbürü gövdesine zincirler bağlamış dolaşıyordu. Sonra şöyle bir esnetti pazularını. Kırdı zincirlerini. Öteki cambaz hâlâ şişe kırıyordu. Zincirkıran baktı ki, Şişekıran hâlâ şişe kırıyor, gitti bir köşeden plastik küçük bir bidon aldı. İçti içti. Karın ada-

leleri oynayarak. Sonra cambazlık yaptıkları yeri çevreleyen meşalelerden birini aldı. Sonra bir üfledi. Buvvv diye bir ateş ve duman bulutu çıktı ağzından. Kimsenin görmediği ilk çağların ateş saçan ejderhaları gibi. Herkes korktu. Ben korkmadım.

Çünkü Boncuk bize bu işin püf noktasını anlatmıştı. Nasıl "ateş" ve "kılıç" yutulacağını, onu gördüğümüz son gün sanki bir daha görüşemeyeceğimizi biliyormuş gibi, önemli bir sır verircesine anlatmıştı. Hatta yarı başarılı bir denemede bıyıklarını biraz yakarak ateş bile yutmuştu. O gece toparlanıp, gitmişler, ertesi bahar ise çayırlığımız, yeni yapılan bir apartmanın temel çukuruna dönüştüğünden, artık ne bize top oynayacak, ne de Boncuğa cambazlık yapacak yer kalmıştı. Boncuk bir daha görünmedi, biz de cambaz yerine televizyonda çizgi-film izler olduk. Neyse... Paris'te, bu Ateşsaçan'ı izlerken aklıma Boncuk gelince birden sevdim bu iki cambazı. Benim gibi başkaları da sevmişti ki durup izlemeye başladık.

Şişekıran şişe kırmayı bitirdi. Kırıkları yere yayıp üzerine sanki kuştüyü döşeğe yatar gibi uzandı. Ateşsaçan da geldi. Şişekıran'ın karnının üzerinde amuda kalkıp ayaklarını dikti havaya. Bu çivi üzerinde yatan Hint fakiri gösterisinin Batı dünyasına uyarlanmış biçimini, alkışlarla karaladı izleyiciler. O sırada da polisler göründü.

İki tanesi kenarda durdu. İkisi Ateşsaçan ile Şişekıran'ın yanına gitti. Ateşsaçan Şişekıran'ın karnından indi. Şişekıran cam kırıklarının üzerinden kalktı. Polislerle konuşmaya başladılar. Ne konuştuklarını duyamıyorduk ama bir tartışma olduğu açıktı.

Bir polis Şişekıran'ın kolundan tuttu. O kolunu kurtardı. Kenarda bekleyen iki polis bize doğru yürüdü. "Dağılın" dediler.

Ben o ana kadar cam üzerindeki cambazların fotoğraflarını çekerken, bu kez tartışmanın fotoğraflarını çekmeyi sürdürdüm. Polis'in biri niçin fotoğraf çektiğimi sordu. Ben Ateşsaçan ile Şişekıran'ın dostuyum dedim. Şaşırdı polis. Turist değil misin dedi. Evet dedim. Öyleyse nasıl dostun oluyor bunlar senin dedi. Öyle işte dedim. Dostum onlar. Anlatsam da anlamazdı ki Boncuğu...

Başıma dert gelmesin diye bıraktım fotoğraf çekmeyi. Tartışanlar, izleyiciler dağıldı. Ateşsaçan ile Zincirkıran gömleklerini giyip bir kenara oturdular. Bir tek şişe kırıkları kaldı meydanda. Bir de benim kırık anılarım.

YERALTINDA DÜNYA VAR

Küçükken bir roman okumuştum. Kimin yazdığını, neler anlattığını unuttum. Ama adı çok etkilemişti beni. Hiç unutmadım. "**Yeraltında Dünya var**" Sonra gazetelerde sık sık geçmeye başladı bu deyim. Gizli ve kirli işlerin çevrildiği bir çıkar dünyası için. Birileri yakalandı, birileri salıverildi. Bu dünya uzun süre yerüstünü uğraştırdı. Gizlerini pek açığa vurmadan. Benim anlatacağım yeraltı dünyası ülkemizden biraz uzakta. Yine bir roman yoluyla tanıştığım bir dünya bu. Victor Hugo'nun "**Sefiller**" romanı. Ondokuzuncu yüzyıl Fransa'sının yaşamından kesitler.

Romanın kahramanı Jean Valjean yanında büyüttüğü Cosette'in sevgilisi Marius'un bir ayaklanma sırasında yaralandığını görür. Marius'un en kısa zamanda tedavi görmesi gerekmektedir. Ama sokaklarda gerek ayaklananların, gerekse güvenlik güçlerinin kurdukları barikatlar bir yerden bir yere ulaşımı olanak dışı kılar. Tek çaresi vardır yaralıyı doktora ulaştırmanın: Paris'in geniş kanalizasyon ağından yararlanmak. Kokuya, pisliğe, sıçanlara ve ilerlemiş yaşına karşın Jean Valjean, sırtında Marius'la, dalar bu dünyaya ve bir yerden çıkar. "**Sefiller**" romanının en güçlü, en etkileyici yerlerindendi bu bölüm.

Gerçekten de dünyada tektir Paris'in kanalizasyonu. Her sokağın, ama her sokağın altında, kanalizasyon ağıyla birleşen bir galeri vardır. Yani Paris kentinin sokaklarının bir kopyası da yeraltında bulunmaktadır. Ama evsiz, dükkansız bir kopya. İnsanlar? Var. 800 tane kanalizasyon sorumlusu. Bir de her pazartesi, her çarşamba ve ayda bir cumartesi günü. Alma köprüsü ile d'Orsay Rıhtımı'nın kesiştiği Resistance Alanı'ndaki gişeden biletlerini aldıktan sonra merdivenle kanalizasyonun derinliklerine inip burayı hayranlıkla izleyen turistler.

Ne var ki bu gezinti **Sefiller**'i yaşatmıyor insana. İkiyüz metrelik kuru bir koridorda yapılan müzeyi geziyorsunuz. Kanallar hakkında teknik bilgi alıp bir pencereden akan "su"lara şöyle bir göz atıyorsunuz.

Gerçek bir kanalizasyon görevlisini iş başında izlemek için sabah yediye on kala görev yerinde buluşuyoruz. Üstlü altlı mavi muşambalar giyiliyor. Kafada kask, eldivenler, bir lamba ve ağır, lastik çizmeler. Büyük caddelerden birinde bir kapak, levye yardımı ile açılıyor. Bir merdiven dimdik. Karanlık bir kuyu. Ben yerüstünde kalmayı yeğliyorum. Arkadaşım kayboluyor delikte.

"Ayaklarımı yere bastığımda hiçbir şey görmüyordum. Bu yeraltı dünyası karanlık ve dardı. Burası ilk aşama. Tek bir adam geçebilecek kadar yer var.

Lambalarımızın ışığında, gözlerimiz karanlığa alışıyor. Yürüyoruz. Çizmelerimizin çıkardığı sesler büyüyor karanlıkta. Epey yürüyoruz. Bir alana geliyoruz. Burada yeni galeriler açılıyor önümüzde. Küçük lambamız karanlığın sonunu görmeye yetmiyor. Biraz daha yürüdükten sonra önümüzde bir zincir. Buradan ileri geçmek yok. Çünkü bir şelâle var az ilerde.

Sağdan iniyoruz ana ırmağa doğru. Güçlü ve hızlı

akan bir ırmak. Müthiş bir gürültü var. Görünüm gerçekten etkileyici. Sonra yüzgeri ediyoruz. Ağır çizmeler yüzünden zor oluyor çıkış. Tünelin ucu görülüyor. Temiz havayı çekiyoruz ciğerlerimize."

Yüzü biraz sararmış arkadaşımın. Nasılsın dediğimde anlatıyor bunları. Sonra kanalizasyon görevlisi geliyor yanımıza. "Yukarı çıkmak hoş değil mi?" diyor. Arkadaşım "uff" diyor, hem de nasıl gibilerden.

Soruyorum, kaybolmaktan korkmuyor musunuz diye o kanallarda. "Başımıza acemilik dönemlerinde geldiği olur böyle şeylerin, ama hep ikişer ikişer dolaşırız zaten. Lağımcının yasası dayanışmadır" diyor, bir atalar sözü söyler gibi.

"Hiç tehlikesi yok mu bu mesleğin?"

"En önemlisi düşmektir" diyor kanalizasyon görevlisi. "Başına gelmeyen yoktur. Ama belimizden bir iple hep bağlı olduğumuz için ölümcül bir tehlikeyle karşılaşmayız pek. Hemen yukarı çıkıp yıkanabilirsek bir şey olmaz. Gecikirsek hastaneye gitmemiz gerekebilir."

"Başka?" "Temizlik her şeyin başıdır." Bütün gün pislikler içinde dolaşan birinden bu sözleri duymak önce yadırgatıcı da olsa, hak veriyoruz sonra.

"Ya Victor Hugo'nun sözünü ettiği sıçanlar?"

Arkadaşım birden anımsıyor aşağıda hiç sıçana rastlamadığını. Gülüyor kanalizasyon görevlisi. "Aslında sıçanlar burada yaşamaz. Kanalizasyonu yiyecek buldukları bir bodruma gitmek için kullanırlar."

Aklıma bir dolu soru daha geliyor, ama kanalizasyon görevlisinin aşağıya inmesi gerekiyor. Yeraltındaki dünyaya. Biz arkadaşımla bir kahveye gidiyoruz. Tuvalete gitmem gerekiyor. Kapıyı açıyorum. Kirli tuvalet. Sifonu

çekiyorum. Şarr boşalıyor sular. Birden aşağıdaki görevli geliyor aklıma. Utanıyorum. İşimi görmeden çıkıyorum dışarı. Hay Allah.

POLONYA'DA BİR OK

Haziran güneşi Krakov'u okşuyordu. Hafif bir meltemle ılıklaşan ışınlar, yeşilin en tazesini özene bezene taşıyan yaprakların arasından, göz kırpıyordu.

Bir haftadır iki sinema salonunda yüzlerce kısa film izlemiştim. Uluslararası kısa filmler şenliğinin konuğu bulunduğum bu Polonya kentinde ancak bir günüm kalmıştı kendi başıma dolaşmak için. Bu ülkenin, eski başkentinde, her adımda bir tarih hazinesine rastlayarak, saatlerce dolaşmıştım. Wawel Şatosu'nda odadan odaya girmiş, yine aynı adı taşıyan Wawel Katedrali'nin serin loşluğunda öğle üzerinin sıcaklığından korunmuştum.

Şimdi Vistül kıyısında bir bankta yorgunluk çıkarıyor, geniş ırmağın kenarındaki uçsuz bucaksız çayırlıkta koşuşturan çocukları izliyordum. Saatin öğleyi epey geçtiğinin farkına varınca yerimden kalktım. Daha kentin eski bölümünde dolaşacak, sonra da arkadaşlarla buluşup yemeğe gidecektim. Bir sur kenarından geçtim. Gençler resimler yapmışlardı canlı renklerle. At resimleri, kız resimleri, manzaralar. Pek beğenmedim ama yine de eğleştim biraz bir turiste yakışır bir tavırla.

Sonra da kocaman ama gerçekten kocaman bir meydana geldim. Bu dört köşe meydanın adı Rynek Glowny idi. Kahveler vardı, sandalyeleri güneşliklerin altına dizilmiş.

Turistler vardı yerli yabancı. Çevrede kuleler. Kulelerin tepesinde masmavi bir gök. Apak bulutlar.

Tamamen yayalara ayrılmış bu koskoca meydanda isterseniz at koşturabilirdiniz diye düşünürken garson geldi yanıma. Ne isterim diye sordu aksanlı ama doğru bir Fransızcayla. Kahve istedi canım, neden bilmem o sıcakta. Türk kahvesi. Garson kibarca gülümsedi hafif eğilerek önümde. Gitti. Hay Allah dedim kendi kendime. Nasıl içeceğimi sormadı ki kahveyi. Şekerli mi, orta mı, sade mi? Boş ver dedim. Bulmuşsun köpüklü kahveyi de, nasıl içer içersen iç. Keyifle etrafıma bakındım.

Hoş bir kentti doğrusu Krakov. Küçük temiz bir kent. Neredeyse bin yıllık. Beş yüz bin nüfusu varmış. Onbir üniversitesi. Polonya krallarının çoğunun külleri az önce gezdiğim katedralde saklanırmış. Yakınlarında bir de tuz madeni varmış yediyüz yıldır aralıksız çalıştırılan. Gidip görmek isterdim ama zamanım yok. Toprak altında göller varmış. Tuzdan küçük kiliseler yapmışlar yeraltına. Kocaman bir balo salonu! Taa 225 metre derinlikte de astımlılar için bir hastane. Hayretle elimdeki iki sayfalık broşürden bunları okurken dalmışım. Bir kilisenin çanı saati vurdu.

Başımı kaldırdım baktım, garson tepemde. Elindeki kocaman fincanı yanında birkaç şekerle masama koyduğu anda yakındaki bir kuleden borazan sesi yükseldi. Bilmediğim bir melodi. Tekdüze. Bir süre uzadı notalar. Sonra tak diye kesildi. Herkes de oraya bakıyordu. Garson bana bakarak Türk dedi. Ben kahvemden bir yudum aldım. Nescafe dedim. No no dedi garson deminki boru sesinin kaldığı kuleyi göstererek. Türk dedi tekrar. Sonra boru çalar gibi yaptı. Birden göğsünü tutarak sendeledi. Birden bir şey oldu sandım adama. Ama o yine Türk dedi. Nereden Türk olduğumu bildiğine şaştım. Belki Türk kahvesi

istememden anladı diye düşündüm. Ama dayanamadım sordum. Nereden bildin Türk olduğumu diye. Ben Fransızca sordum. O iki eliyle gözlerini yukarı doğru çekti. Çinliye benzedi. Bir Polonyalı ne kadar benzeyebilirse. Ben sustum. Yandaki masada oturan kibar giyimli bir bey anlamadığım bir dilden bir şeyler söyledi garsona. Galiba Polonezce. Garson gözlerini çekmeyi bıraktı, yine Polonyalı oldu. Kaldı orada.

Yandaki masada oturan kibar giyimli bey, dört dörtlük bir Fransızcayla, size durumu açıklamam gerek dedi. Türk olduğunuzu duydum garsona söylerken ama o anlamadı. Sizin de Türk sözcüğünü anlamadığınızı sandığı için gözlerini çekerek betimlemeye çalıştı. Ama biz çekik gözlü değiliz ki dedim. Kibar giyimli bey, biliyorum dedi. Yalnız sorun orada değil. Şu demin çalan boru var ya. İşte o boru yüzyıllar boyu o kuleden çalınır. Cengiz Han'ın torunları buraya geldiğinde, onüçüncü yüzyılda, bir gözcü kenti uyarmak istemiş. Fakat usta bir nişancı okla vurunca adamı çaldığı parça yarıda kalmış. İşte o gündür, bu gündür o kuleden bu boru çalınır ve parça, adamın vurulduğu anda nerede kesilmişse orada kesilir.

Şaştım kaldım kibar beyin anlattıklarına. Sonra toparladım kendimi. Cengiz Han, Moğol, Türk, Orta Asya, geçmiş zaman, Türkiye Cumhuriyeti, diye bir şeyler anlattım. Kibar bey bana Polonyalıların ulusal ozanı Adam Mickiewicz'i anlattı. Çarlık ordularından kaçan bu yurtseverin nasıl İstanbul'a sığındığını, nasıl bir konukseverlikle karşılandığını ve orada hastalanıp öldüğünü söyledi. Bir sessizlik oldu.

Ben kalktım. Soğutup içemediğim kahvenin parasını ödemek istedim. Kibar bey lütfen dedi, konuğumuzsunuz. Teşekkür ettim kendilerine. Hoşça kalın dedim. Garsona da. Bir an gözlerimi ellerimle onun yaptığı gibi çekeyim

dedim. Vazgeçtim. Bir kez daha borunun çalındığı kuleye baktım. Sonra Türkiye'den beraber gelđiğimiz arkadaşlara bu ilginç olayı anlatmak için buluşacağımız lokantaya gittim. Sanki arkamdan ok atacaklarmış gibi bir duygu ile. Hızlı adımlarla.

BU BİR KİTAPTIR

Torunumla birlikte kentin kıyı köşelerinden birinde yürüyoruz. Hava boz. Gri bir rüzgâr kaldırım kenarındaki plastik yığınlarını an an dansettiriyor. Vıcık bir kütle ayağa kalkacakmış gibi oluyor. Rüzgarın gücü geçince lök gibi oturuyor yerine.

Hiç böylesine yığılmamıştı plastikler. Gönüllüler de iyice yaşlandı demek. Ben bile sokağa ayda yılda bir kere çıkıyorsam geriatrik masajlarla başarabiliyorum. Torunum bütün gençlik merakı ile kent sınırlarını keşfetmek istemeseydi, zor çıkardım evden. Yetmiş yıl önce daha kırklı yıllarımın başındayken geçirdiğim miyokardi enfarktüsünden bu yana, yürüye yürüye ömrümü uzattım.Niye yaradı diye düşünüyorum da ayaklarım geri geri gidiyor evin kapısından çıkarken.

Torunum otomobil biokimyası ile uğraşan bir babanın sperm bankasında dünyaya gelen oğlu. Genlerine merak doldurulmuş sanki. Hiç şimdiki çocuklara benzemiyor. Buğulanmış bir lomboz deliğinden zaman zaman görünen geçmişimdeki çocukları anımsıyorum onunla konuşunca. Mutlaka gen bankası ile sperm bankası arasındaki çekişmede bir hata oldu. Bugün de beni kentin kıyı köşelerine doğru çekiştiriyor. Sanki kıyı sözcüğü artık plastik yığın-

ları arasında can çekişen denizlerden kentlere malolurken anlamını yitirmemiş gibi. Niçin bu çocuk beni anlamsız kavramlar peşinde süründürüyor?

Birden gözden yittiğini ayrımsıyorum onun. Deli gibi sıçramaya başlıyorum olduğum yerde. Bu sıçramalar koşmak isteğimin gövdemce karşılanamaması sonucu ortaya çıkan komik ve yararsız bir devinim biçimi. Ancak efendi gibi soğukkanlılığımı takınıp yürümeye karar verirsem istediğim yöne gidebiliyorum. Ancak telaşsız ulaşabiliyorum hedefe. Torunumu bulma endişemi altediyorum. Giderek daha genişleyen bir daire çizerek arıyorum onu; terkedilmiş makromotorlar, megatelevizyonlar, midisetler, minifırınlar, plastik donlar ve AIDS'e karşı diye üretilip aşkı öldüren prezarvatifler arasında.

Kloroflorokarbon ürettikleri için kurşuna dizilmiş sprey kutularının, buzdolaplarının ve bilmemnelerin oluşturdukları yığınların tepeme devrilmesi ya da bir çatlaktan geçmişin karanlığına kayıvermem çok olası. Yöneticilerin her türlü iletişim aracını kullanarak yineledikleri bu tehlikenin büyüklüğünü şimdi anlıyorum. Tehlikenin büyüklüğünü anladıkça yöneticilerimize şükran duyuyor, müzmin muhalifliğimden utanıyorum.

Gerçekten de yöneticiler, kendilerine ne denli gereksinimleri olduklarını anlatmak için arada sırada toplu olarak vatandaşları bu kıyı köşelerde yalnız bırakmalı. Alt kattaki bilgisayar uzmanının o kendini beğenmişliğiyle bu durumda ne yapacağını merak ediyorum doğrusu. Kıs kıs gülüyorum. Altmış yıldır ekran başında oturmaktan gözleri körelmiş, kıçının tüyleri seyrelmiş, bacakları büyüyen göbeğini zor taşır olmuş bu adamın, kendisi de seksen küsur yaşında olmasına rağmen bana moruk muamelesi yapmasını hiç hazmedemiyorum doğrusu.

Evet evet, yöneticilerimiz sundukları güven duygusu-

nun gerekliliğini kanıtlamak için arada sırada toplu olarak vatandaşları bu kıyı köşelerde yalnız bırakmalı. Alt kattaki bilgisayar uzmanı gözümün önüne gelince keyifleniyorum. Neymiş? O bilgi çağının çocuğuymuş da çağlar devirmiş. Biz ne çocuğuyuz beyefendi? Anamız var. Babamız var. Vardı yani, toprakları bol olsun, yediyüz katlı gökdelenlerin beton kazıklı temelleri altında kalan mezarlarında. Evet, evet. Gerekli güven duygusu, gerekli. Ben ki korkmam ama.....

Arkamda duyduğum sesle sıçrıyorum bir kez daha. Sıçrama dedimse demin de dediğim gibi tabanlarım yerden kalkmadan uçamayan kaz misali yekinmek. Torunum bir şey uzatıyor bana. Almak için uzanıyorum. Arkasına saklıyor elindekini. Müthiş bir merak duygusu uyanıyor içimde. O güne değin unuttuğumu sandığım, ama şu anda beni kor gibi yakan bir duygu bu. Önce azarlıyorum torunumu ama, neredeydi diye. Harikulade bir yer buldum diyor. Harikulade. Gel bak.

Dev bir brülör kazanının içinden geçiyoruz. Yine bazı kıpırdanmalar belleğimde tatlı tatlı. Kazan içinde yaşayanlar. Günlerden ne? Kazandibi. Muhallebi. Neydi bunlar yarabbi? Yarabbi neydi? Oh my god!.

Torunum önümde koşuyor, dev plastik tabakalarını elindeki paslanmaz çelik parçasıyla dele dele. Birden duruyor. Ben de duruyorum. Yanına gidip bakıyorum.

Küçük bir meydan. Üstünü asmalar yeşillemiş. Küçük şirin bir çeşme. Akan suyu pırıldatıyor güneş, asma yapraklarını aşabildiğinde. Bir cıvıltı, bir devinim, bir neşe. Tırnaklarımı belleğimi örten plastik perdeye geçirip yırtmak istiyorum. Bu meydan. Burası. Ne?

Torunum az önce arkasına sakladığı şeyi uzatıyor. Elime alıyorum. İrkiliyorum. Plastik ya da PVC değil bu.

Yaşıyor. Kâğıt. Kâğıtlar. Kitap. Kitaplar.

Torunum kitaba uzanıyor. Dur diyorum. Yıllardır görmediğim, yüzünü unuttuğum bir dostuma yakından ama çok yakından bakıyorum. Yılların tozuyla kirlenmiş kapağı üflüyorum. Toz gitmiyor. Elimle siliyorum. İmkânsız. Toz gitmiyor. Yapışmış bir plastik tabaka sanki. Tırnağımla sökmeye çalışırken yırtılıyor. Bir iç kapak. "Nar Çiçeği". Yetmiş yıldır görmediğim bir rengin tadı plastik yığınları arasında unutulmuş bir bahçeden bir dost kalemiyle uzanıyor bana. Az önce baktığım meydana dönüyorum. Torunumun plastik yığınında deldiği yarık kapanmış. Giremeyeceğim. Göremeyeceğim. Denesem mi?

Elimdeki kitabı karıştırıyorum. Kelimeler, kelimeler, kelimeler. Çeviriyorum sayfaları. Bir şey düşüyor yere. Torunum uzanıp alıyor hemen. Bir nar çiçeği. Kitabın arasında kurutulmuş, unutulmuş bir nar çiçeği. Torunum uzatıyor çiçeği bana. Epeydir herkesin diline egemen deyimle soruyor. "What is this Granpa?". Kitabı plastik yığınları arasına usulca bırakıp, yorgun elimi ona uzatırken yanıtlıyorum. "This is a book."

"OLGULAR" VE ÖTESİ

Ön yargılara kapalı, çağrışımlara sonuna kadar açığız, dedi adam. Kırk yaşlarında, şakakları kırlaşmış, hafif tıknefes ve tabii ki biraz kilolu gövdesiyle kırk fidan yüzün karşısında duruyordu. İlk tümceyi söyledikten sonra önündeki listeye bakarak isimler okumaya başladı. Buradayım diyenleri işaretliyordu önündeki kağıda ama ürkek gözlerini yanıtın sahibine bir türlü çeviremediğinden tanıyamıyordu öğrencileri. Yoklama bitti, bir kitap çıktı masanın üzerine. Ön sıralarda oturan meraklılar bir yekindiler yerlerinden ders kitaplarına duyulan korkulu alışkanlıkla. Kitabın adını okumaya çalıştılar. Adam kitabı açtı ve aksanlı bir İngilizce ile konuşmaya başladı. Dersin özelliklerinden biri İngilizce olarak okutulmasıydı ve bundan hem adam, hem de üniversiteliler tedirgindiler. Ama emir emirdi ve emir demiri keserdi.

Adam bir ders boyu eski Yunan'dan günümüze doğru geldi. Dinleyenler ne ilgisi var dediler sinema ile antik çağda yaşayanların astronomiyi sanatlar arasında sayması arasında. Bir buçuk saatte, "mimesis" ile soyutlama arasında ışık hızıyla gidip gelen sanatsal yaratım süreçleri üzerine sözcükler, kafalarda belki bazı pırıltılar çaktırıyordu ama bu laf kalabalığı arasından yumağın ucunu bu-

lup çıkarmak da zor olacaktı doğrusu. Bir tek anahtar vardı tezgâhın üzerinde. Çağrışımlara sonuna kadar açık olmak. Gri maddenin kavramlarından uzanan birkaç el bu anahtara yöneldi. İstem sayısınca kendini üretti anahtar, benzerlerini doğurdu. Tıpkı üretim değildi hiçbirisi. Her kıvrım kendi gücünü ve ışığını katıyordu anahtarın açkı niteliğine. Her katılımda açılması gereken yeni kapılar beliriyor, anahtarın işlevini kavrayanlar yeni buldukları bu kapıları açmanın keyfini yaşıyorlardı. Adam da bu keyiflerin titreşimlerini aldıkça daha bir hızla deviniyor, on yıl önce daldığı sinema dünyasında yaşadığı deneyimlerin beslediği coşkuyla daldan dala atlıyordu. Wim Wenders'in Tokyo Günlüğü filmine binmiş ve Yasujiro Ozu'nun mezartaşında yazılı tek kelime olan "Hiç"in simgelediği soyutlama önünde vecde gelmişken ayaklarının altından döşemenin kaydığını duyumsadı. Tutunacak bir yer aradı. Acaba sendelediğini ayrımsamış mıydı kimse? Bir de baktı ki düşmüyor. İlgili kıvrımların ördüğü iletişim ağı ayakta tutuyor kendini. "Ara" dedi. "Yirmi dakika". Kaçar adımlarla bölüm sekreterinin odasına koştu. Kuruyan boğazını bir bardak poşet çayla yumuşatmak için.

Bu arada elindeki kitaba göz gezdirdi. Sanatçı ile sanat tüketicisi arasındaki dibi delik üçgenin anlamını düşündü. Tepede sanat ürünü vardı. Bir yandan bu ürünü yaratan sanatçı, öte yandan bu ürünü tüketen izleyici. Genel olarak bu üçgenin tabanı kapanmaz diyordu yazar. Yani sanatçı ile tüketici arasındaki ilişki dolaylı, ve sanat ürünü aracılığı ile oluyordu ancak. Sanatın geniş kitlelere yayılmasını sağlayan teknolojik gelişmeler, üçgenin iki ayağı arasındaki ilişkiyi iyice koparmıştı. İzleyici kitle edilgen bir biçimde kendisine iletişim araçları aracılığı ile sunulan yaratı ürünlerini, düşünmeye vakit bulmadan tüketiyordu. Zaten yaygın sanat ürünlerine egemen olan üretim

ilişkileri de izleyicinin düşünmesini istemiyor, onun içgüdüsel duyumsamaları ile bireysel ve toplumsal bilinçaltında birikmiş düşsel istemlerine düşsel yanıtlar sunuyorlardı. Bu sunuyu üstlenen yaratıcılar el üstünde tutulurken, sanatı kendi varlığı ve öznelliğiyle evreni yorumlama, bu arada içinde yer aldığı ortamda kendini yapıtıyla gerçekleme uğraşını yeğleyenler üretim olanaklarından uzak tutulmaya çalışıyorlardı. Üretim olanağı bulsalar, sergileme olanağı bulamıyorlardı. Bir of çekti adam. Odadakiler baktılar. "Çayınız soğudu" dedi gözlüklü bir araştırma görevlisi. "Soğuk içerim" dedi adam. Porselen fincandaki çayın yarısını içti. Saatine baktı. On dakika olmuştu daha. Ne çabuk, ne hızlı, akıp gidiyordu düşünceler, zaman kavramına inat. Uzay kavramına da. Tebdili mekânda ferahlık vardır diye düşündü öylesine. Çayı bitirdi. Koridora çıktı. Öğrencilerin bir bölümü merdiven başında sohbeti koyultmuşlardı. Adamın koridora çıktığını görünce davrandılar. Adam tedirgin oldu onların rahatını kaçırdığı için. Karşısına ilk çıkan kapıya baktı. "Görevlilerden başkası giremez". Adam da öğretim görevlisiydi. Girdi içeri. Tuvalet. Aynada yüzüne baktı. "Hiç?" dedi. Sonra daha hiç olabilecek değin üretmediğini düşündü. İnsanlığın kültür birikimine ne bırakmıştı yirmi yıldır iştigal ettiği sanatın ürünü olarak. Beceremediğini düşündü. Yaşamını ürünlerine alıcı bularak sürdürememişti. Teksas barlarının kapılarına benzeyen WC kapısını açtı. Alafranga tuvalete pantolonunu çıkarmadan oturdu. Niye beceremediği gerçekten? Sorun nesnel koşullarda mıydı? Tamam, düzen onun yeğlediği türden bir yaratıcılığa karşıydı. Siyasal tavrına da. Ama öznel koşullarının kendini gerçekleme sürecinde teklemesini de gözardı etmemek gerekirdi. Yalnızlığı seçiyordu hep. Ortaklaşa girişilen bir üretim sürecini yönlendiremediği zaman hırçınlaşıyor, gerek kendine, gerek ilişkilerine zarar veriyordu. Çelişkilerin keskinleştiği anlarda kendisine rağmen

geri çekilmek ve egemen olan tavra uyum sağlamak da huyuydu. Kendini kahretmek, içi içini yemek pahasına. Özüne karşı yükselen kızgınlığı rezervuarın zincirinden çıkardı. Asıldı hızla, suyun boşalmasını bekledi. Madeni bir tık duyuldu yalnızca. Tık. Adam nedense boşa düşen bir tetik sesine benzetti bu tıkı. Ürperdi. Hızla tuvaletten çıktı. Rus ruletini anımsadı "Avcı" filminin sonundaki. Tık. Tık. Tık. Pam. Kendini ölümle gerçekleyen insan. Sekreter odasına girdi. Açık unuttuğu kitabı aldı. Dersliğe girdi. Merdiven başındakı öğrenciler de ardından seyirttiler.

İçeride kalmış üç dört öğrenci söyleşilerini kestiler. Sandalyeler düzeltildi. Adam pencereden Boğaza baktı bir süre. Derslik dolmaya başladı. Adam kapıya yürüdü. Koridorun boş olduğunu gördükten sonra kapıyı kapattı. Üstüne kitabı koyduğu masaya dayandı bir süre başı öne eğik. Tebeşir tozlarına karışan uğultunun dinmesini bekledi. Kendi kendine gülümsedi.

Birkaç öğrenci sessizce gülüştü. Sonra adam çok ciddi bir şey söyleyecekmiş gibi dersliğe bakındı. Tekrar Boğaz'ı gören pencerenin yanına yürüdü. "Ne matrak" dedi. "Şu an ayrımsadım yirmibeş sene önce bu durduğum yerde ranzamın olduğunu. O zamanlar hiç düşünmüyordum sinema ile ilgileneceğimi. Ben ranzanın altında yatıyordum. Üstte de şimdi ünlü bir yönetmen olan arkadaşım. Rastlantı ilginç değil mi?" Öğrenciler bu denli öznelliğin yerini pek kavrayamadılar, rastlantı ilginç de olsa. Adam da ayrımsadı bunu ve yine kızdı kendisine. Yine tutamamıştı dilini. Derslikte sessizlik sürüyordu. Adam konuşması gerektiğini düşündü. Az önce aklına gelen sanatçı ile tüketici arasındaki ilişkiden söz etmek istiyordu ama, öyle yoğun öznelliğinin sarmalına girmişti ki, sözü nereden toparlayacağını bilemiyordu. Mühendislik, Ekonomi, İngilizce tercüme ve İşletmeden gelen öğrenciler on-

dan sinematografik olgular bekliyorlardı. Adam ise olguları çerçeve olarak alıp çağrışımlarda akıp giden yaşamın değerlendirilmesini istiyordu. Bir ders önce tahtaya çizdiği yaratım süreci üçgeni ya da bu sürecin ürününün değerlendirilmesine temel olacak eleştiri yöntemlerinin tablosu boş boş bakıyordu. O başka şeyler aktarmak istiyordu halbuki. Bir şey yapmış olmak için silgiye sarıldı. Tahtayı sert devinimlerle sildi. Tebeşiri eline aldı Öğrencilerden bir bölümü defterleri açtılar. Bir bölümü sandalyelerinde geriye doğru yaslandılar. Adam kitabın sayfalarını karıştırdı. İsimler gördü. Yönetmenler, filmler, tarihler. Birkaç sayfya daha çevirdi. O ana kadar ayrımsamadığı bir iki dize gördü alt alta yazılmış bilgiler ve olgular arasında ışıyan. Kitabı eline aldı ve bu dizeleri, doğaldır ki, İngilizce olarak tahtaya yazdı:

I want to give you
something I've made

some words on a page-as if
to say "Here are some blue beads"

or, "Here's a bright red leaf I found on
the sidewalk (because

to find is to choose, and choice
is made)....

Çevirisi: Sunmak isterim sana
yaptığım bir şeyi

bir sayfada birkaç sözcük-sanki
der gibi "İşte birkaç mavi boncuk"

ya da "İşte pırıltılı bir kırmızı yaprak
kaldırımda bulduğum" (çünkü

bulmak seçmektir ve seçim
gerçekleşti)....

"Bu şiir Denise Levertov'un Here and Now kitabından" dedi. Sonra öğrencilere şiiri kitaptan bir kez daha okudu... Bulmak seçmektir ve seçim gerçekleşti... Şimdiye değin bu denli yalın ve yoğun dizeleri daha önce de okuduğu bu kitapta nasıl görmediğine şaşırdı... Bir tetik sesi düştü yine kulağına.. Tık... Hemen kolladı kendini. Toparladı ve izleyiciden etkin katkı isteyen bir sanat ürünü değerlendirmesini insandan dilemenin böyle güzel bir biçimde dile getirilmesine ilk kez tanık olduğunu söyledi. Yüzü aydınlanmıştı. Gözleri parlıyordu. Coşkusunun dersliğe yansıdığını duyumsadı. Sanatçının, yaratım gücünü yaşamın özünden aldığını, izleyicinin gördüğü sanat ürününü, onun, bir aşama önce görüp yaşama sevincini haykırdığını anlattı. Sanatı üreten ile tüketen arasında, en yoğun bağların ancak böyle bir yaklaşımla kurulabileceği ve dibi delik üçgenin böylece tamamlanabileceğini bağıra çağıra anlattı. Hatta öğrencilere yalvardı yüreğiyle, böyle izleyiciler olmayı seçin diye. Sanatın yaşamı çevreleyen bir çerçeve olduğunu ve sinemanın bir kayıt tekniğinden sanata dönüşmesinin özünü, gösterme değil, sanatçının yaşamı istediği açıdan çerçeveleme olanağını vermesinin oluşturduğunu tekrarladı durdu. Ders bittiğinde yerinde duramıyordu keyiften. Geleneksel ders boyutlarını oluşturan olguların sınırını aşmış, öğrencileri kendisi ile birlikte sanat perilerinin kanatlarında uçurmayı başarmıştı. Bu keyifle "muse"lerin sanat perileri olduğunu ve müzik ile müze sözcüklerinin, bu söylence yaratıklardan geldiğini, tahtaya yazarak ilan etti.

Bir yarıyıl boyunca Adam haftada üç saat aynı derslikte öğrencilerle buluştu. Kimi ilgili, kimi bilgili, kimi ilgisiz, azı bilgisiz öğrencileriyle uçtu durdu. Japon rahip ressamın çizdiği çembersel evrenin üçgen insanın müdahalesiyle nasıl dikdörtgen ile simgelenen "on bin şey"e dönüştüğünü, yerli ve yabancı sinemacılarla olan anılarını, yaşamda herşeyin nasıl birbirine bağlı olduğunu, sinema ile öteki sanatların göze görünmez bin bir renkten örülmüş bir iletişim ağı ile birbirlerini ve bizi etkilediklerini, somut olgular çerçevesinde örnekler vererek anlattı da anlattı. Yarıyıl sonunda kendinden güvenli, derste ne beklediklerini, ne bulduklarını, bir kaç sayfa yazı ile kendisine iletmelerini söyledi. Öğrencilerin çoğu içtenlikle yanıtladı bu çağrıyı. Adam kendisini eleştiriye açan insanların gururu ile bu kağıtları evine götürdü ve yemeğini yiyip pijamasını giydikten sonra okumaya başladı.

Bir yarıyıl süren dersin kırk kişice değerlendirilmesinin okunması bittiğinde adamı bulutların arasından sıyrılmaya çalışan güneşin doğum çabalarını izlerken gördük. Iocaste'nin, anası olduğunu keşfeden Oedipus'un kanlı gözleriyle bakıyordu ufka. Retinaya yansıyan görüntülerin beynin görme kıvrımlarına ulaşamadığını görmemek için kör olmak gerekirdi. Nerede yanlış yaptım diye soruyordu kendisine. Bir yarı yıl boyunca haftada üç saat, birlikte, sanatın sonsuz oylumunda kah kanat çırptığını, kah kulaç attığını zannederken, kuyruğunu kovalayan tilki gibi öznelliğinin sarmalında dolandığı apaçık belliydi yazılanlardan. Öğrencilerden kimisi onun verdiği örneklerden kendi zenginlikleri ve çağrışımlarının gücü ile engine açılmışlar ve çoktan yol almışlar, bir bölümü ise çizdiği isimler ve yönetmenler ve filmler ve rakamlardan oluşan çerçevenin bellekten kısa bir süre sonra silinecek boşluğuna asılı kalmışlardı. Onu düşmekten koruyan ve sağlam bağlarla örüldüğünü sandığı iletişim ağının en öznel

ve bu nedenle de en zayıf ipliğini kendisinin oluşturduğunu görmüştü ak kağıt üzerinde kara yazılarla; tepetaklak yuvarlanmıştı boşluğa. Öğrenciler yoğun bir çaba ile bu bağı kurmaya safiyetle çırpınmışlar, kağıtları ya dersteki isimler ve rakamlar, ya da kendi öznel duyumsamalarıyla doldurmaya çalışmışlardı. Adama gerçekliğine kavuşmasını sağlayan uyarıyı ise, dersten ne kazandınız sorusuna yalnız "olgular" sözcüğüyle yanıtlayan imzasız bir kağıt yapmıştı. "Kral çıplak" diye bağıran çocuk duyarlığının yanılmazlığıyla. Adam yalnızca referans olarak kullandığını sandığı sinematografik olguların ötesine geçmediğini görünce eli tabancasına gitti. Kılıfından çıkardığı silâhı şakağına götürdü ve tetiği çekti. Tık. Yine kaybetmişti. Yüreğini dağlayan acıdan bir karar şimşeği çaktı. Yaşayacaktı. Doğaldı ki ön yargılara kapalı, çağrışımlara sonuna kadar açık olarak.

Bir kapı açıldı ardında. Mavimahmur kızı girdi içeri. "Günaydın baba," dedi. "Günaydın kızım". "Güneş çoktan mı doğdu?" "Az önce kızım." "Cumartesi'den Cumartesiye"nin başlamasına daha var mı baba?" "Var kızım. Ben on'da haber veririm sana." "Teşekkür ederim baba." Çocuk oynamaya odasına gitti. Adam yandaki bölmeye geçti. Sessizlik. Sonra

tık. tık tık. tık. tık. tık. tık. Satırbaşı. Yaşam sanatla oynamaya başladı.

ÖNCELİKLER BULAMACI

"Olmak ya da olmamak. Sorun bu.". William Shakespeare'ın dört yüz yıl önce yazdığı bu tümce, bulaşıkları yıkarken geldi aklıma. Duşa gelen soğuk su borusuna elektrik direnci takılıp suyun ısınabilmesi sağlandığından, tuvaletin lavabosunda duruluyordum bulaşıkları. Aynı anda üç direnç çalışmasın diye önce elektrikli kahveyaparı açıp, filtreden çay geçirme tekniğiyle çayı demlemiştim. Çay demlenirken, gidip ekmek almaya üşendiğimden, krep bulamacını hazırlamıştım. Bulamaç dinlenirken de, duşun direncinde bir acele bulaşıkları sudan geçirip, krepleri pişirmek için, elektrik ocağını devreye sokacaktım. Yetmiş yıllık bir evde oturduğumdan, ancak sırayla devreye sokabiliyordum elektrikli gereçleri.

Bulaşığı bitirip duşun direncini kapattım. Elektrik ocağının fişini prize taktım. Teflon tava ısınana kadar beklemek gerekecekti. Yoksa ilk posta krep, biraz sabırsızlıkta, yapışıverirdi. Beklerken, çayı koydum uzun bir bardağa. Bahar rejimine girdiğimden, şekersiz yudumlamaya başladım. Unlu yağlı krepin, rejimle ne ilgisi var diye sormayın. Yanlış, biliyorum ama, bir yanlış yaptım diye çayı da şekerli içip, yanlışı ikilemeye ne gerek var? Sırtımı mutfağın lavabosuna dayadım, bir tabureye oturup. Ocağın

kızarmasını beklemeye başladım.

Elektrik enerjisi ısıya dönüşürken bir formül daha takıldı aklıma. E eşittir mc^2: Enerji eşittir, maddenin, ışık hızının karesiyle çarpımına. Einstein'ın bu ünlü formülü, atomun parçalanmasıyla ortaya çıkabilecek müthiş enerjiye dikkatini çekmişti insanoğlunun. Sonra da bu enerji çekik gözlü insanların yaşadığı bir ülkede açığa çıkarılıvermişti. Sonuç? Tek olumlu sonuç, Marguerite Duras'ın "Hiroşima, Sevgilim"i ve bu yapıttan Alain Resnais'nin uyarladığı film. Çayımı yudumlayıp Japonya'ya gidip gelirken ocak kızarmış.

Bulamacı dök tavaya. Cass. Biraz çevir ki, eşit kalınlıkta yayılsın bulamaç. Bütün bu işlemleri taburemden kalkmadan yapabilmek mutluluğum var, çünkü, mutfağımda ki karşılıklı lavabo ile üzerinde elektrik ocağı duran tezgâhın arası yalnızca bir metre.

Bu kolaylığı çok seviyorum. Japonlar için söylenmiş bir söz var. İki metrekarede yatar, bir metrekarede yaşar diye. Eğer yaşamı içinizde taşıyorsanız yetiyor gerçekten. Bunlar düşünülürken krepin altının kızarmış olabileceğini tahmin edersiniz. Yeteneklerimden beni en mutlu kılanlarından biriyle, usta bir bilek hareketiyle, krepe havada bir takla attırıp, tersini yapıştırıyorum tavaya. Krep azapta gerek.

Çayla krep de biraz tatsız olacak. Peynir de kalmadı. Dün akşam sinemadan gelince bitirdim hepsini. Yalnız başına yaşamanın sorunları bunlar. Evli ya da değil, bir ev arkadaşıyla yaşarken, sorumluluk düzeyleri ya da öncelikler, iki insanda ayrı olduğundan, birbirlerini tamamlama olasılıkları artıyor. Biri kısa vadeli düşünüp önceliklerin gereğini yerine getiriyor. Diğeri uzun vadeli sorunların çözümü ile uğraşıyor. İlk kızarmış krepi tabağıma

koyarken gülüyorum kendi kendime. Mekanik olarak kolaylıkla çözümlediğim karşılıklı öncelikler kuramının ışığında kutsanan birlikteliklerin günümüz toplumunda yaşanamadığını sanki bilmiyormuşum gibi. En azından kendi yaşamımdan.

Bulamacı ikinci kez döküyorum tavaya. Çayımdan bir yudum içiyorum. Birinci krep ısırılmadan önce biraz müzik gereksinimi duyumsuyorum. "Biraz müzik" kavramının, komikliğine rağmen, hemen nasıl da beynimin ucuna geldiğini düşünüp şaşırıyorum, küçük pilli radyomu yatak odasından mutfağa getirirken. Krepin bulamacına biraz tuz, biraz şeker katılıyor da, insan, yaşamına nasıl biraz müzik katar, anlayamıyorum. Zaten artık radyo ya da televizyon sunucularını da pek anlayamıyorum. Kendilerine özgü bir dil geliştirdiklerinden beri, en azından benimle iletişemiyorlar. Bu yüzden de televizyon izlemeyi iyice boşladım. Radyomu açıyorum. Saat 15.00. Norveçli bir bestecinin müziği. Krepin altını üste getiriyorum. Böylece üstü de alta gelmiş oluyor doğal olarak ve göremiyorum ama, pembeleşiyor mutlaka. Utangaç erotik krep seni. Pembeleş.

İkinci krep kızarırken, birinci krep yavan yavan ısırılırken, çay yudumlanırken, radyodan Norveçli bestecinin bestesi yaylı sazlar ağırlıklı olarak dinlenirken, aklıma "Olmak ya da olmamak." sorunu geliyor yine. Neden düşündüm bunu şimdi? Bir pazartesi sabahı, bahar başı.

Kendimi anlatmam istenen bir yazı istenmişti. Onu düşünüyordum herhalde. Kendimi nasıl anlatacaktım? En kısa yoldan. Olmak ya da olmamak. En yalın biçimiyle yaşamım ve sanatım bu iki sözcükle açıklanıyor. Üstelik formülü Shakespeare'dan ödünç almaktan da utanmıyorum. Evet, evet. Benden istenen yazıya "Olmak ya da olmamak. Sorun bu." diye başlarım. İkinci krep yanık ko-

kusunu saldı burnuma. Öncelik, yazıdan, krepe geçti. Krep tabağa alındı.

Birincisinin varolma sorunu çözümlenmişti.Artık değişmiş biçimiyle varlığını sürdürüyordu sindirim yollarımda. İkinciye kurşunlar. Bazen kabaklaşan çağırışımlarımın kültürel çevre kirliliğinden bu hallere zaman zaman düştüğünü görüyorum ama olduğu gibi bırakıyorum ki, okura, dinlere, yalan söylemiyeyim. İkinci krep kurşunlanmayacaktı doğal olarak. Dürülüp birincisinin kaderini paylaşacaktı.

Üçüncü ve son krepin bulamacını karıştırıyorum bir kaç kez. Radyoda onüç bestecinin katıldığı otuz yaş altındaki besteciler rostrumunda Kanada Yayın Kurumu'nun sunduğu ve birinci olan beste çalıyor. Üçüncü krepin bulamacı, tavayı biraz da kalınca kaplarken, otuz yaşımı düşünüyorum.

Evlendiğim yaş. İlk kez Paris'i gördüğüm yaş. Altın Portakal Şarkı Yarışması birinciliğini kazandığım yaş. Fransızca öğrendiğim yaş. İlk kez karımdan beş ay uzak kaldığım yaş. Sonu sekizli yıllar.

Yıl 1948. Doğmuşum. Yıl 1958. İlkokulu bitirip Talas Amerikan Ortaokulu'na gitmişim yatılı olarak. Kayseri'nin sert ikliminde katıksız bir yaşam. Dini başka, dili başka insanlarla paylaştığımız tuzsuz kete gibi. Yabancı dili kendimize, dilimize yabancılaşmak için değil, başka dillerde de insanı, kültürü paylaşmak için öğrendiğimiz yıllar.

Lise'yi Robert Kolej'de bitirip Ankara'nın gri kışında, o yılların yaşanası İstanbul'unu özlediğimiz ODTÜ'de, bir yıl ekonomi öğrendikten sonra, beni paradan çok insan ilgilendiriyor gibilerinden bir 18 yaş gerekçesi ile, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde ikinci sınıf öğrencisi-

yim 1968'de.

Şu an değiştirilmesi gerekenin yüz misli, bin misli daha hafif zorlanmaların değişmesi dileğiyle yanan yürek.

Bir yıl sonra Dostlar Tiyatrosu'nda, yaşamımın yirmili yıllarına, yirmidokuz yaşıma kadar damga vuran tiyatro eylemi. Hiç bir anından pişman olmadığım bu canfeda sekiz yılın üretimi, bir ömürlük neredeyse. Bu ürünlerin o zamanlar birlikte koştuğumuz ve koşacağımıza inandığımız dostlarla ortaklaşa üretilmesinin keyfi de, bir ömür. O günün izleyicileriyle paylaşması da.

Sinema ile tanışıp oynaşmaya başladığım yıl Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde, hem öğretim üyeliği, hem de Güzel Sanatlar Yüksek Lisansı. Yıl 1978. Evlendiğim yaş. İlk kez Paris'i gördüğüm yaş.

Bu arada krep'in altını hafif yanıklarla atlatıp çevirdik. Ocağın üzerine ince bir metal levha koymak gerek tava yanmasın diye. İlk işim o olsun.

1978-1984 arası Pariste yaşandı. 1981 kızımın doğumu. Zeycan. O günden bugüne varlığı geri kalan herşeyi gölgede bırakan pırıl pırıl bir olgu. O da, krep seviyor.

Zaten çok kızardığı için fazla bekletmeden tavadan alıyorum üçüncü krepi. Fişi prizden çekiyorum. Soğumaya başlamış çayı kahveyapardan uzun bardağıma boşaltıyorum. İki krep yetti aslında. Üçüncü gitmeyecek gibi. İki yıldır artık birlikte oturmadığımız kızımın geldiği şenlik günler için sakladığım kakao kreminden biraz ödünç alayım diye düşünüyorum. Bir yıllık infarktlı yüreğimi yormaya hakkın yok diyor aklım. Temiz bir beze sarıyorum krepi. Akşama biraz peynir alır, dürer yerim.

Bardak elimde mutfaktan çıkıyorum. Zaten iki küçük odası ve holü, mutfağı, tuvaleti ile toplam kırk metrekare-

yi bulmayan kira evimin salonundaki kitap yığınları arasına oturuyorum. Soğuk çayımı içerken yerlerde dağılmış yüzlerce fotoğrafa takılıyorum.

Paris'te Devlet Tiyatrosu'nda oynadığım oyunlardan sahneler, gençlik yıllarımdan sararmış anlar, kızımın fotoğrafları, aile fotoğrafları, gezip gördüğümüz kentlerden anılar. Mutfaktaki radyodan gençlik yıllarımda öğretilen Amerikan halk şarkıları duyuluyor. Ben fotoğraflara bakıyorum.

Son yedi yılımı düşünüyorum ülkemde. Sinema dünyası içinde varolma ve sinema dünyasını varetme uğraşı verilen yoğun ve yenik bir beş yıl. Zor koşullarda üretilen üç film. Küçüklü büyüklü roller, genelde beğenilip, özel ilgi görmeyen.

Son iki yılımı düşünüyorum. Tek başımalığımı. Bir süre taşıyamadığım tekbaşımalığımı. Sigara dumanı ile göze görünmez kılınıp, içki ile boğulmak istenilen bir yaşama yaptığını haksızlığı. Yüreğimin, aklına başına topla, duruveririm yoksa diye çektiği uyarıyı. Aklımı başıma toplamamı. İçkiden uzaklaşıp sigarayı bırakmamı.

Son soğuk çay yudumu. Serin bir bahar başı günü dışarıda. Öznel ve nesnel zorluklara rağmen ağaçlarda tomurcuklar. Yaşam ağacımda da.

Yerlere dağılmış yüzlerce fotoğrafa bakıp, trilyonlarca anı düşünüyorum. Yaşayıp yaşamadığım.

Yaşadıklarımı yazmak mı zor, yaşamadıklarımı mı? Bilemiyorum. Bir yazı istenmişti benden. Üç kreplik bir zaman aldı düşünmesi. Krepin üçüncüsü akşama kaldı. Yazıyı da kimbilir ne zaman yazarım. Belki de dört yüz yıl sonra, "Olmak ya da olmamak" diye başlayan bir yazı gelir daktiloma. Yazılır. Kimbilir?

İÇİNDEKİLER

SAVAŞ VE DOĞUM 7
BAHARA YAKIŞMAZ ÖLÜM 13
VAZGEÇE YAZDIM 17
ASFALTTA AÇAN ÇİÇEKLER 23
GÖRÜLMEMİŞ BİR MAÇ 27
TOKAT 31
DİCLE KENARINDA OYNAR ÇOÇUKLAR 35
AHMET AMCA SEKSENYEDİ YAŞINDA NASIL ARTİST OLDU 39
FATMANIM TEYZE AĞACI 45
FIRTINALI BİR UÇAK YOLCULUĞU 55
PARİS'TE BİR YILBAŞI GECESİ 59
CAM ÜZERİNDE CAMBAZLAR 63
YER ALTINDA DÜNYA VAR 67
POLONYA'DA BİR OK 71
BU BİR KİTAPTIR 75
OLGULAR VE ÖTESİ 79
ÖNCELİKLER BULAMACI 87

Talas Amerikan Ortaokulu, Robert Kolej, İstanbul Üniversitesi Psikoloji bölümünü bitirdikten sonra Ege Üniversitesi'nde Güzel Sanatlar Yüksek Lisansı yapan Yavuzer Çetinkaya, Fransız Hükümeti'nin bursuyla gittiği Paris'te bir yandan Sorbonne Üniversitesi'nden "Sinematografi Doktoru" unvanı alırken, bir yandan da Fransız Ulusal Tiyatrosu'nda üç yıl oyunculuk yaptı.

Paris izlenimlerini kaleme aldığı iki röportajla 1980 yılında, "Abdi İpekçi Röportaj Ödülü"nü alan Yavuzer Çetinkaya, öykülerini de, "Yaşamımdaki öznel durumların, nesnel konumlarda yansıtıldığı kendimle röportajlar" olarak tanımlıyor.

Uzun yıllar Dostlar Tiyatrosu ve sinema filmlerindeki oyunculuğu yanında TV'deki "Bizimkiler" dizisinde canlandırdığı sıcakkanlı tiyatro adamı "Doktor" rolüyle geniş kitlelere de kendini sevdiren Yavuzer Çetinkaya'nın öykülerinde yaşam canlı ayrıntılarla sergilenmektedir. Olayların, sanat yapıtlarının, kentlere ve doğaya yönelik gözlemlerin beslediği bu öyküler, hem duyarlıklı ve çözümleyici nitelikte, hem sinemayı sıkça çağrıştıran hareketli bir anlatıma sahip.

SİMAV YAYINLARI
SİMAV YAYINLARI
SİMAV YAYINLARI
SİMAV YAYINLARI
SİMAV YAYINLARI
SİMAV YAYINLARI
SİMAV YAYINLARI
SİMAV YAYINLARI